

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μέσα στο σκηνικό της ανελέητης καταστροφής στη Γάζα, όπου ο θάνατος και η απόγνωση κυριαρχούν, οποιαδήποτε φωνή που αναζητά μια πιο σύνθετη ανάγνωση των γεγονότων μοιάζει καταδικασμένη σε σιωπή. Η συντριπτική στρατιωτική υπεροχή του Ισραήλ καθιστά σαφή την ανισορροπία δυνάμεων, ενώ η αλληλεγγύη προς την Παλαιστίνη αποκτά τον χαρακτήρα ενός ηθικού αυτονόητου. Όταν κυριαρχεί η αγανάκτηση, η οδύνη και ο θρήνος, οι ανησυχίες απέναντι σε έναν ακραιφνή και συχνά άκριτο τρόπο στήριξης της παλαιστινιακής υπόθεσης, πολλές φορές λαμβάνονται ως υπονόμευση ενώ οι απόπειρες κριτικού διαλόγου ως προδοσία. Το ξεπέρασμα αυτής της αμήχανης συνθήκης είναι προϋπόθεση για έναν ουσιαστικό πολιτικό στοχασμό και για τον απεγκλωβισμό από δογματικές αντιλήψεις. Ειδικά όταν η πραγματική αμηχανία δεν βρίσκεται μόνο στο να μιλήσει κανείς, αλλά στο να παραδεχτεί τη δυσφορία του μέσα σε έναν κόσμο που ζητά απόλυτες βεβαιότητες.

Άραγε τι παρακαταθήκη θα αφήσει το ριζοσπαστικό κίνημα της ελληνικής επικράτειας αν πέρα από τις εκατόμβες Παλαιστινίων σκοτωμένων από τις επιχειρήσεις του IDF [στρατιωτικές δυνάμεις του κράτους του Ισραήλ] δεν αναγνωρίσει και τα χίλια διακόσια θύματα της 7^{ης} Οκτώβρη ως δικούς του νεκρούς; Τι φαντασιακά δημιουργεί η «νίκη στα όπλα» ενός μισογύνικου και θεοκρατικού σχηματισμού όπως η Χαμάς; Τι σημαίνει για το κούρη

και φεμινιστικό κίνημα η σχετικοποίηση της έμφυλης βίας όταν ασκείται σε ισραηλινά σώματα; Τι θα σημαίνει για την προοπτική του αντικαπιταλιστικού και αντιπολεμικού κινήματος να διαλέγει πλευρές μεταξύ δύο εξουσιαστικών δομών απλά με όρους ισχύος; Πώς θα ξαναμιλήσεις για την αντιδραστική ιστορία της Θεσσαλονίκης αν ο λόγος ενάντια στον αντισημιτισμό θα ταυτίζεται από εδώ και πέρα με το ξέπλυμα του κράτους του Ισραήλ ή την ισλαμοφοβία;

Τα ριζοσπαστικά κινήματα διαμορφώνονται από τις κοινωνικές και ταξικές αντιφάσεις, προσαρμόζοντας τη δράση τους ανάλογα με τη συγκυρία. Η ενεργοποίηση τους δεν είναι μόνο ιδεολογική αλλά και υπαρξιακή ανάγκη, καθώς η αδράνεια σημαίνει ιστορικό θάνατο. Η προσαρμογή τους αντανακλά την πάλη μεταξύ ριζοσπαστικοποίησης και ενσωμάτωσης, καθορίζοντας εν μέρει το μέλλον τους. Από την άλλη μεριά, η στασιμότητα ή η απογοήτευση δεν είναι απλώς ζήτημα πεσμένου ηθικού αλλά αντανάκλαση της αντικειμενικής κατάστασης: ήττες, θεσμική ενσωμάτωση, κρατική καταστολή, ή ακόμα και ιστορικές στιγμές όπου η καπιταλιστική ηγεμονία μοιάζει απόλυτη, όπως πιθανώς η τωρινή. Σε τέτοιες συνθήκες πληθαίνει η αίσθηση αδιεξόδου καθώς οι παλιές αφηγήσεις περί επαναστατικής προοπτικής μοιάζουν ανεδαφικές.

Οι κοινωνικές κρίσεις δεν παράγουν αυτόματα ριζοσπαστισμό. Ο τρόπος που τα υποκείμενα ενεργοποιούνται και δρουν, είτε ατομικά είτε συλλογικά, αφορμώμενα από μία κρισιακή κοινωνική στιγμή, είναι πολυπαραγοντικός. Πτυχές προκρίνονται περισσότερο σε σχέση με άλλες, ζητήματα προτεραιοποιούνται ενώ άλλα μένουν στην άκρη, κάποια γεγονότα αναδεικνύονται και κάποια αποσιωπούνται. Πρόκειται για μια σύνθετη διαδικασία που αναδύεται από τη διαλεκτική μεταξύ υλικών όρων, συγκυρίας, ιδεολογίας, τυχαιότητας, συμφερόντων και επιθυμιών, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μετατοπίσεις και μετασχηματισμούς, χωρίς αυτό να είναι *de facto* καλό ή κακό απαραίτητα. Το κρίσιμο ερώτημα που αναδύεται όμως είναι εάν αυτός ο μετασχηματισμός, κάτω από το ιστορικό βάρος της συγκυρίας, εν προκειμένω ενός πολέμου με χιλιάδες νεκρούς, βασανισμούς και

γενικευμένη καταστροφή, οδηγήσει σε υποχώρηση περιεχομένων και εργαλείων, που σε προηγούμενες στιγμές ήταν ενεργά και αιχμηρά, και εάν αυτή η υποχώρηση ολισθήσει σε γενικότερη συντηρητικοποίηση ή αντιδραστικότητα.

Αναγνωρίζουμε το μέγεθος της βιαιότητας, του πόνου και του θανάτου. Είμαστε εξίσου φορτισμένοι, απελπισμένες και θυμωμένοι με τον περισσότερο κόσμο που φωνάζει «λευτεριά στην Παλαιστίνη!», πόσο μάλλον όταν οι δολοφονικές πολιτικές του κράτους του Ισραήλ και των κρατών που το στηρίζουν, μεταξύ των οποίων και το ελληνικό, συνεχίζονται ισοπεδώνοντας τα πάντα. Σε αυτήν την παγερή συγκυρία πολλοί σύντροφοι και συντρόφισσες ντύνονται, να μην κρυνώνουν, του Ουλιάνοφ το μείδισμα. Σηκώνουμε τον γιακά και, παρά το ψύχος, επαναλαμβάνουμε: όπως κάθε σύγκρουση εθνικισμών, ο πόλεμος που μαίνεται στην Παλαιστίνη είναι μια σύγκρουση αστικών σχεδίων για την καθυπόταξη των εκμεταλλεζόμενων. Όποια και αν είναι η τελική έκβαση, τον φόρο αίματος καλούνται να τον πληρώσουν και πάλι οι προλετάριας των δύο πλευρών. Όλοι οι νεκροί αυτού του πολέμου είναι δικοί μας νεκροί. Το πρώτο θύμα αυτής της αντιπαράθεσης είναι η δυνατότητα διεθνιστικής συνύπαρξης και συμπόρευσης Παλαιστινίων και Ισραηλινών προλεταρίων. Και μεγαλύτερη απώλειά της ο μαρασμός κάθε χειραφετητικής προοπτικής για τις προλεταριακές και κουήρ αρνήσεις και των δύο πλευρών. Η διεθνιστική προοπτική δεν περνά μέσα από την υποστήριξη και υποδαύλιση εθνικισμών.

* * *

Η διεθνιστική προοπτική, όμως, δεν αναδύθηκε ιστορικά μέσα από αφηρημένη επεξεργασία πολιτικών προγραμμάτων. Προηγήθηκε μια άνευ προηγουμένου πολιτική χρεωκοπία της οργανωμένης παγκόσμιας Αριστεράς, μια άνευ προηγουμένου συνθηκολόγηση των δυνάμεων που προσδοκούσαν έναν άλλον κόσμο με την υφιστάμενη τάξη πραγμάτων και μια σχεδόν καθολική ευθυγράμμιση πληθυσμών και πολιτικού προσωπικού κάθε κοπής με την πολεμική αναδιάταξη των κοινωνιών, στο θέατρο επιχειρή-

σεων που ονομάστηκε Μεγάλος Πόλεμος και έπειτα, αναγκαστικά, Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο διεθνιστικός προσανατολισμός, η οικουμενική προοπτική, το πρόταγμα της μετατροπής του πολέμου σε εμφύλια ταξική αναμέτρηση ήταν μια υπόθεση που αφορούσε ελάχιστους πυρήνες μέσα σε μια γενική πολιτική κατάρρευση: οι διεθνιστές χωράνε σε δυο αμάξια, είχε παρατηρήσει ο Λέον Τρότσκι το 1915. Η διεθνιστική προοπτική προέκυψε ως πραγματική ιστορική δύναμη που δεν αφορούσε ελάχιστους σκληροπυρηνικούς αλλά ευρέα στρώματα μέσα στις πιο αποτρόπαιες συνθήκες και αφού είχε δοκιμαστεί κάθε άλλη λύση. Σφυρηλατήθηκε μέσα στα χαρακώματα, κάτω από διασταυρούμενα πυρά, χωρίς ανάσα από τα ασφυξιογόνα αέρια, αναπνέοντας την μπόχα από την πτωμαΐνη, μπροστά σε διαμελισμένα κορμιά και με τις ελπίδες να δοθεί ένα τέλος στη φρίκη να έχουν πεθάνει. Είναι η ιστορική στιγμή που οι κάνες από τα τουφέκια κάνουν στροφή εκατόν ογδόντα μοιρών και σημαδεύουν τους αξιωματικούς, είναι η ιστορική στιγμή που σκίζονται τα εθνόσημα, τα μέτωπα καταρρέουν και οι λιποτάκτες επιστρέφουν στα μέρη από όπου ξεκίνησαν, πλέον ξέροντας ποιος είναι ο εχθρός τους. Και είναι η ιστορική στιγμή που στα μετόπισθεν η πολεμική κινητοποίηση καταρρέει, με απεργίες στις επιχειρήσεις που παράγουν οπλισμό και με λεηλασίες και μοίρασμα εκεί που διανέμονται αγαθά με το δελτίο. Αυτές οι πρακτικές, και άλλες τόσες στους ίδιους αστερισμούς, έχουν κωδικοποιηθεί ως *επαναστατικός ντεφετισμός*. Είναι αλήθεια πως αυτό το ξέσπασμα του 1916-1918 δεν επαναλήφθηκε σε αντίστοιχη ή μεγαλύτερη κλίμακα στις πολεμικές συρράξεις που ακολούθησαν και σημάδευσαν τον εικοστό και τον εικοστό πρώτο αιώνα.

Στην άμεση περίοδο που διανύουμε, στιγμές όπως η λιποταξία στα μέτωπα της Ουκρανίας και στις γραμμές της Χεζμπολάχ, οι πυρπολήσεις των στρατολογικών γραφείων στη Ρωσία, οι αρνητές στράτευσης στο Ισραήλ, οι πορείες εναντίον της Χαμάς, η επιλογή της φυγής από την εκάστοτε εμπόλεμη ζώνη, δείχνουν πως ο ντεφετισμός συνεχίζει να αφήνει ίχνη εδώ κι εκεί, αμυδρά αποτυπώματα στο ιστορικό συνεχές, που μας κάνουν να ελπίζουμε. Οι σημαντικές αλλαγές στην οργανική σύνθεση του κεφα-

λαίου —του πολεμικού κεφαλαίου συμπεριλαμβανομένου—, στη γενική ταξική σύνθεση των πληθυσμών και στα χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών ροών είναι ανάμεσα στους παράγοντες που μας κάνουν να θεωρούμε πως, έτσι και εμφανιστεί ξανά ως κοινωνική δύναμη, ο επαναστατικός ντεφетиσμός στον εικοστό πρώτο αιώνα δεν θα έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με εκείνον του πρώτου τετάρτου του εικοστού αιώνα. Δεν ανήκει στα καθήκοντα της μιας ή της άλλης ομαδούλας να ορίσει επακριβώς τα χαρακτηριστικά ενός ντεφетиστικού προτάγματος ή, ακόμα φαιδρότερο, να το φέρει εις πέρας. Αναζητούμε τα ίχνη της διεθνιστικής προοπτικής μέσα στην ιστορική πραγματικότητα όπως τη ζούμε, προσπαθώντας να τα φωτίσουμε και, ίσως, να αφήσουμε οδοδείκτες για διεθνιστική χρήση —σε κάθε περίπτωση εξαιρετικά δυσδιάκριτους μέσα στην καταγιστική πλημμυρίδα που αποτελεί η δημόσια σφαίρα στη σημερινή εποχή¹.

* * *

Μια σειρά από γεγονότα και εκβάσεις μας δείχνουν πως στην εποχή που διανύουμε προκύπτουν οι ιστορικοί όροι για μια γενικότερη πολεμική ανάφλεξη ή, τουλάχιστον, για μια αναδιάταξη των κοινωνιών σαν να πρέπει να προετοιμαστούν για αυτό το ενδεχόμενο. Η διεθνής «μετατόπιση προς τα δεξιά», εμφανής στην αυταρχικοποίηση τόσο των πολιτικών συστημάτων όσο και μεγάλων τμημάτων των πληθυσμών διαπερνά τον Δυτικό κόσμο και συγκεκριμενοποιείται σε μετασχηματισμούς σε κάθε διάσταση του κοινωνικού πεδίου. Το πρόσφατα ανακοινωμένο πρόγραμμα ευρείας αναβάθμισης εξοπλισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει σε δεύτερη μοίρα τις δημοσιονομικές σταθερές που μέχρι πρότινος αποτελούσαν ζητήματα ταμπού για τις ευρωπαϊκές πο-

1. «Οι προλετάριοι —ντυμένοι ή όχι στο χακί— στις περιοχές της Ρωσίας και της Ουκρανίας, που στρέφουν σήμερα τα όπλα τους ενάντια στους στρατιωτικούς τους ηγέτες, που λιποτακτούν από τους «δικούς τους» στρατούς, που διαδηλώνουν ενάντια στα «δικά τους» κράτη και που οργανώνουν διεθνιστικά δίκτυα αλληλεγγύης με τους λιποτάκτες, είναι το απτό και σύγχρονο παράδειγμα του επαναστατικού ντεφетиσμού. Παράδειγμα προς μίμηση για τους προλετάριους της Μέσης Ανατολής και άλλων εμπόλεμων περιοχών του κόσμου» (Proletarios Hartos de Serlo, 2024).

λιτικές ελίτ και συνδυάζεται με άνοιγμα της συζήτησης για τον χαρακτήρα της στρατιωτικής θητείας στον ευρωπαϊκό Βορρά. Οι πρόσφατες εξελίξεις στις ΗΠΑ αναδιατάσσουν άρδην την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα και αποδιαιρώνουν μια σειρά από δικλείδες ασφαλείας που υποτίθεται αποτελούν αυτονόητα κεκτημένα στις σύγχρονες δημοκρατίες, ορίζοντας έτσι μια κίνηση προς μια νέα συνθήκη που, ελλείψει άλλων όρων, δεν μπορούμε παρά να ντύσουμε, έστω προσωρινά, με ορολογία δανεισμένη από το παρελθόν: εκφασισμός. Η αναδίπλωση του προηγούμενου κύκλου παγκοσμιοποίησης σε μια πιο εύθραυστη ισορροπία —με την ηγεμονία των ΗΠΑ να περνάει κρίση και να οργανώνεται για να την αποκρούσει— επικυρώνει την υπόθεση πως βρισκόμαστε μπροστά σε συνθήκη όπου διακυβεύεται το πέρασμα σε έναν νέο κύκλο καπιταλιστικής ρύθμισης. Τίποτα δεν μας διασφαλίζει πως μια τέτοια μετάβαση θα είναι ομαλή, αντίθετα, όλα δείχνουν πως βρισκόμαστε μπροστά σε ιστορικά αδιέξοδα, των οποίων το ξεπέραςμα δεν αποκλείεται να επιλυθεί βίαια. Ταυτόχρονα, οι απόπειρες αυταρχικής επαναρρύθμισης του έμφυλου καταμερισμού εργασίας, η ανάπτυξη μιας βιοεξουσίας κατάλληλης για την προετοιμασία ετοιμοπόλεμων πληθυσμών, οι νέες περιφράξεις και η επιτάχυνση της περιβαλλοντικής καταστροφής μέσω της επανάκαμψης της χρήσης ορυκτών καυσίμων από τις ΗΠΑ και του εξορυκτισμού παγκοσμίως συμπληρώνουν το πεδίο μέσα στο οποίο είμαστε αναγκασμένοι να δρούμε και να ψάχνουμε προσανατολισμούς.

Οι πολιτικές των διακρατικών μπλοκ εξουσίας συσχετίζονται μέσω ασύγχρονων βρόχων ανάδρασης με τις μετατοπίσεις σε επίπεδο κοινωνίας:

Και όπως συμβαίνει με τα όπλα που πρέπει να παραχθούν για τον πόλεμο, έτσι και τα μυαλά πρέπει να χυτευτούν με τον ίδιο σκοπό. Οι άρχοντές μας θέλουν να θαυμάζουμε τα στρατά, να δοξάζουμε τις νίκες στα πεδία των μαχών, να ανεμίζουμε εθνικές σημαίες και να πιστεύουμε ακράδαντα ότι το να μάχεσαι για τη δικαιοσύνη σημαίνει να υποστηρίζεις τη μία πλευρά έναντι της άλλης στις ενδοϊμπεριαλιστικές

διαμάχες, που είναι σήμερα όλοι οι πόλεμοι (Internationalist Perspective, 2023).

Οι ετοιμοπόλεμοι πληθυσμοί απαιτούν την αποθέωση της αρρενωπότητας ή της μητρότητας: ένα αντιδραστικό αίτημα που αναδύθηκε κοινωνικά ως απάντηση στους φεμινιστικούς και κουήρ αγώνες και στους κλυδωνισμούς στην έμφυλη ρύθμιση που κατάφεραν να επιτύχουν. Η απάντηση στις εξεγέρσεις των φυλετικοποιημένων πληθυσμών των ΗΠΑ ήταν η επανασυγκρότηση της λευκής φυλής με άρμα την πεποίθηση ότι είναι η μόνη δύναμη που μπορεί να εγγυηθεί τη σταθερότητα της χώρας. Αυτό που είχε ονομαστεί σε άλλες, πιο ευοίωνες περιόδους, «εποχή των ταραχών», είχε ως αποτέλεσμα τα κράτη να αναδιατάξουν την αστυνομία τους, υπογράφοντας ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο με την τάξη των ιδιοκτητών ώστε κάθε νέο εξεγερσιακό φαινόμενο να καταστέλλεται εν τη γενέσει του. Τέλος, η Αραβική Άνοιξη πέθανε μέσα στην αποθέωση του милитарισμού.

Όλα αυτά δεν είναι απομονωμένα γεγονότα που παρατάσσονται το ένα δίπλα στο άλλο. Αντιθέτως, συνθέτουν το συνεχές φάσμα της συγκυρίας. Επιπλέον, η συνάφειά τους όχι μόνο δεν αγνοείται από τις πολιτικές ελίτ, αλλά, απεναντίας, αποτελεί επιδιωκόμενο στοιχείο της πολιτικής τους. Για να δώσουμε απλώς ένα παράδειγμα, ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Τζ. Ντ. Βανς (JD Vance) δήλωσε πρόσφατα πως ως όρος για μια ευνοϊκή εμπορική συμφωνία ανάμεσα στις ΗΠΑ και στο Ηνωμένο Βασίλειο, δια της οποίας θα παρακάμπτεται η δασμολογική λαίλαπα, τίθεται η ανάκληση της νομοθεσίας που αφορά τα ΛΟΑΤΚΙ δικαιώματα και η επιβολή του έμφυλου δυισμού με «βιολογικά» χαρακτηριστικά εκ μέρους της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου, κάτι που, προφανώς, δεν δυσαρεστεί μια μερίδα της εγχώριας βρετανικής άρχουσας τάξης (βλ. Adamczeski, 2025. Carrell, 2025). Θα μας προκαλούσε θυμηδία το γεγονός ότι μια υποτιθέμενη πτυχή της «ανθρώπινης φύσης» χρειάζεται να επιβληθεί δια νόμου, εάν αυτή η επιβολή δεν αποτελούσε διάσταση της διαπάλης στη γεωπολιτική σκακιέρα και, ταυτόχρονα, σημαντική πτυχή της πορείας προς την αυταρχικοποίηση που επιβάλλεται παγκοσμίως.

Επιστρέφουμε στο σημείο από το οποίο ξεκινήσαμε: στη σφαγή στη Γάζα και ό,τι επακολούθησε. Σημείο συμπίκνωσης μυριάδων αντιφάσεων, μας δείχνει πως πράγματι ζούμε σε έναν κόσμο όπου χωρούν πολλοί κόσμοι. Όμως από κανέναν δεν λείπει η βαρβαρότητα. Προσπαθούμε να προσανατολιστούμε σε μια πραγματικότητα στην οποία δεν υπάρχει καμιά «σωστή πλευρά». Η 7^η Οκτώβρη ήταν μια επίθεση από τις δυνάμεις της Παλαιστινιακής Αντίστασης υπό την ηγεμονία της Χαμάς με αντισημιτικό, εθνικιστικό, μισογύνικο προσανατολισμό, κατά την οποία δολοφονήθηκαν αδιακρίτως ένστολοι και άμαχος πληθυσμός, συμπεριλαμβανομένων εργασιακών μεταναστών. Ως συμβολική —αλλά με πραγματικότερες επιπτώσεις— αμφισβήτηση της εθνικής κυριαρχίας εντός της επικράτειας ενός κράτους είχε συγκεκριμένες στοχεύσεις, αποτελώντας de facto παρέμβαση διά των όπλων, της βίας και του αίματος, στις διπλωματικές και γεωπολιτικές κινήσεις που είχαν ξεκινήσει, όπως συζητούμε εκτενέστερα παρακάτω. Αυτή η επίθεση δεν έλαβε χώρα εν κενώ, αλλά σε μια προϊστορία εθnikοποίησης του κοινωνικού ζητήματος και διαχρονικής καταπίεσης εκ μέρους του κράτους του Ισραήλ. Η κυβέρνηση του Ισραήλ απάντησε κλιμακώνοντας με βομβαρδισμούς και στρατιωτική εισβολή, σε μια ακραία ρατσιστική αποανθρωποποίηση σύσσωμου του πληθυσμού μέσω της ταύτισής του με τη Χαμάς, με αποτέλεσμα την ολοσχερή ισοπέδωση της Λωρίδας της Γάζας και την πρόκληση μόνιμης και πολυεπίπεδης ανθρωπιστικής κρίσης, σε ένα σχέδιο εκ των πραγμάτων αναδιάταξης ολόκληρου του τοπίου, με εκτοπισμούς και με χαρακτηριστικά εθνοκάθαρσης.

Στον Δυτικό κόσμο αυτές οι εξελίξεις επέφεραν τόσο την άνοδο του διάχυτου αντισημιτισμού όσο και την εργαλειοποίηση της καταπολέμησής του από τις Δυτικές κυβερνήσεις, καθώς και τη διάδοση του ρατσιστικού αντιμουσουλμανικού-αντιαραβικού μένους ως ιδεολογικής σύμπλευσης με τις νατοϊκές πολιτικές. Από τη μια μεριά, στις φιλοπαλαιστινιακές κινητοποιήσεις δεν εξέλειπε ο διάχυτος αντισημιτισμός μέσα από την αποσιώπηση ή ελαχιστοποίηση των εγκλημάτων πολέμου από πλευράς Χα-

μάς, τη δαιμονοποίηση του Ισραήλ και των Ισραηλινών², ούτε η παρουσίαση της παλαιστινιακής κοινωνίας ως μονολιθικής —«Η Παλαιστίνη»— ή η άκριτη συστράτευση με τον εθνικοαπελευθερωτισμό και η εξύμνηση της μιλιταριστικής βίας· από την άλλη, τα κράτη της Δύσης απάντησαν με καταστολή, κυνήγι μαγισσών, λαιμοδορίες και εκστρατείες κατασπίλωσης αντιμιλιταριστών και αλληλέγγυων, τοποθετώντας τον εαυτό τους στη θέση του δικαίου κριτή που ορίζει το επιτρεπτό και το ανεπίτρεπτο. Η Γερμανία προέβη στην ύψιστη ύβρη να καταστείλει αντιπολεμικές πρωτοβουλίες όπου πρωτοστάτησαν άτομα εβραϊκής καταγωγής εντός των εδαφών της. Οι ΗΠΑ έφτασαν στο σημείο να απελαύνουν ακτιβιστές ή να απαγάγουν διοργανωτές δράσεων αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη. Δεν μπορούμε να μην δούμε πως πρόκειται για ενέργειες με πολλαπλούς αποδέκτες. Κάθε κίνηση αμφισβήτησης του status quo θα χτυπιέται. Το κράτος δεν διεκδικεί μόνο το μονοπώλιο της βίας αλλά και το μονοπώλιο της ευαισθησίας.

Ανατρέξαμε μερικά από τα συμβάντα, τις στιγμές και τις μορφές στις οποίες αποτυπώνεται το σχήμα της κυριαρχίας έτσι όπως κλιμακώνεται μπροστά στα μάτια μας, έτσι όπως μας διαπερνά μέσα στην πρακτική μας. Αυτές οι δυνάμεις άλλοτε συμπλέουν, άλλοτε βρίσκονται σε αντιμαχία αναμεταξύ τους³. Πώς

2. Δαιμονοποίηση η οποία, όταν ξεχωρίζει το κράτος του Ισραήλ από όλα τα κράτη του κόσμου και θεωρεί πως ειδικά αυτό το κράτος, κατ'εξάιρεση, είναι «επίπλαστο» και πρέπει εδώ και τώρα να καταστραφεί, ξέχωρα και πριν από μια καθολική ανατροπή της κρατικής μορφής ως διάστασης μιας παγκόσμιας υπέρβασης του συστήματος της μισθωτής εργασίας και του εθνικού ανήκειν γενικά, παύει να εκφράζει απλώς διάχυτο αντισημιτισμό. Σε κοντινούς αστερισμούς κινείται και η λογική που εφαρμόζει ειδικά κριτήρια ως προς τυχόν επενδυτικές κινήσεις κεφαλαίων που προέρχονται από τη χώρα του Ισραήλ στον ελλαδικό χώρο ή και ως προς Ισραηλινούς τουρίστες που επέλεξαν την Ελλάδα ως τόπο διακοπών.

3. «Η εργατική τάξη, η οποία αποτελεί τη συντριπτική πλειοψηφία της ανθρωπότητας, δεν έχει τίποτα να κερδίσει από τον πόλεμο αλλά κινδυνεύει να χάσει τα πάντα. Είναι πάντα το βασικό θύμα του. Εθνική άμυνα και εθνική απελευθέρωση σημαίνει να πολεμάς και να πεθαίνεις για τα συμφέροντα μιας φράξιας της καπιταλιστικής τάξης, ενάντια στα συμφέροντα μιας άλλης. Σημαίνει να σκοτώνεις (και να σκοτώνεσαι από) άλλους ανθρώπους της εργατικής τάξης, για την εξουσία και το κέρδος της τάξης που μας εκμεταλλεύεται και μας καταπιέζει» (Διεθνιστική συνάντηση στο Αρέτσο, 2024).

θα ήταν μια συλλογική εναντίωση που δεν κλείνει τα μάτια σε καμία τους, που δεν προσπαθεί να τις βάλει στο ζύγι για να τις ιεραρχήσει, που δεν καταδέχεται να συμμαχήσει με το ένα κακό για να πολεμήσει το άλλο; Ποια συλλογική μορφή μπορεί να πάρει η ευαισθησία που πενθεί αδιαχώριστα όλα τα θύματα κηρυγμένων και ακήρυχτων πολέμων, ένθεν κακειθεν; Έλεγαν παλιά πως όσοι κάνουν μισές επαναστάσεις σκάβουν τον λάκκο τους. Το ίδιο ισχύει και για όσες εναντιώνονται σε μια μορφή της κυριαρχίας καταφάσκοντας σε τόσες άλλες.

I.

Οι τρεις μεταφράσεις που παρουσιάζονται στο πρώτο μέρος, *Ισραήλ, Παλαιστίνη και Οικουμενικότητα* του Βάλτερ Χάνσερ (Walter Hanser), η συνέντευξη του Εμίλιο Μινασιάν (Emilio Minassian) με τίτλο *Ακόμη και στις Χωματερές του Καπιταλισμού υπάρχουν Κοινωνικές Διαιρέσεις*, καθώς και *Η 7^η Οκτώβρη και οι Επιπτώσεις της*, προκήρυξη υπογεγραμμένη από μια πλειάδα συλλογικοτήτων που δραστηριοποιούνται στη Γερμανία, καταπιάνονται με τον πόλεμο Ισραήλ-Παλαιστίνης από διαφορετικές αλλά αλληλοσυμπληρούμενες οπτικές. Αν και διαφοροποιούνται ως προς τη μεθοδολογία και την έμφαση που δίνουν σε συγκεκριμένες πλευρές της σύγκρουσης, όπως εξάλλου και ως προς το συγκεκριμένο και τη στοχοθεσία των συγγραφέων, αποτελούν και τα τρία κριτικές παρεμβάσεις που ξεπερνούν τις επιφανειακές ή προκατειλημμένες αναγνώσεις του ζητήματος. Και τα τρία κείμενα εναντιώνονται στις εθνικές αφηγήσεις και απορρίπτουν τον αντιμπεριαλισμό που εξιδανικεύει την ένοπλη αντίσταση χωρίς να αποτιμά τον πειθαρχικό της αντίκτυπο στον κοινωνικό ανταγωνισμό. Ωστόσο, έχουν διαφορετικά σημεία εστίασης: η συνυπογεγραμμένη προκήρυξη επικεντρώνεται στην ενδοκινηματική κριτική και στη διάβρωση των πολιτικών εργαλείων του ριζοσπαστικού χώρου. Ο Χάνσερ προσφέρει μια ιστορική ανάλυση των εθνοποιητικών διαδικασιών σε Ισραήλ και Παλαιστίνη. Ο Μινασιάν εστιάζει στον τρόπο που ο πόλεμος λειτουργεί ως μηχανισμός διαχείρισης του ταξικού ζητήματος.

Η πρώτη μετάφραση που ανοίγει την παρούσα έκδοση είναι ένα κείμενο του Βάλτερ Χάνσερ με τίτλο *Ισραήλ, Παλαιστίνη και Οικουμενικότητα (Israel, Palästina und der Universalismus)*, που πρωτοδημοσιεύτηκε το 2015 στο τέταρτο τεύχος του περιοδικού *Kosmoprolet*, περιοδικής έκδοσης αντιεξουσιαστικών κομμουνιστικών ομάδων από τη Γερμανία (Hanser, 2015). Ο Χάνσερ γράφει οκτώ χρόνια πριν από την τρέχουσα αναζωπύρωση του πολέμου, προσεγγίζοντας τις εθνικές συγκρούσεις μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης από μια ιστορική σκοπιά και σχολιάζοντας τη διπλότυπη διαδικασία εγγραφής της κοινωνικής κίνησης στις αντιμαχόμενες εθνικές υποθέσεις. Περιγράφει το πώς το εβραϊκό εργατικό κίνημα, που είχε αρχικά σοσιαλιστικές καταβολές, διολίσθησε στην αποδοχή της εθνικής-κρατικής συγκρότησης. Ασκεί κριτική στην απλουστευτική αντίληψη που βλέπει τους Ισραηλινούς μόνο ως αποικιοκράτες, χωρίς να λαμβάνει υπόψη της ότι μεγάλο μέρος των εβραϊκών πληθυσμών οδηγήθηκαν στην Παλαιστίνη λόγω της βιαιότητας του αντισημιτισμού στις χώρες καταγωγής τους, όπως επίσης αναφέρεται και στην αντιστασιακή δράση των πρώτων Εβραίων κατοίκων ενάντια στην τότε βρετανική κατοχή. Την ίδια στιγμή τονίζει τη διαδικασία οικοδόμησης του Ισραηλινού κράτους μέσω της «εβραϊκής εργασίας» και του αποκλεισμού των Παλαιστινίων, αλλά και την εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και των δύο πλευρών σε μία δυαδική αγορά εργασίας υπό την ισραηλινή κατοχή. Παράλληλα, υπογραμμίζει την απουσία προοπτικών οικουμενικής χειραφέτησης με όχημα τον αραβικό εθνικισμό ή το πολιτικό Ισλάμ, επισημαίνοντας την ανάδειξη του «Παλαιστινιακού» σε θρησκευτικό και πολιτικό μύθο και καταδεικνύοντας τον ρόλο της θυσίας και του αίματος στον παλαιστινιακό αγώνα ως θεμελιακών πτυχών της διαδικασίας ίδρυσης ενός εθνικού κράτους. Εντέλει συμπεραίνει ότι η σύγκρουση δεν μπορεί να ερμηνευτεί στη βάση ενός δίπολου καταπιεστικών και καταπιεσμένων εθνοτήτων. Έχουμε να κάνουμε με έναν ιστορικά επιπλεγμένο ανταγωνισμό, όπου τόσο η σιωνιστική όσο και η παλαιστινιακή ηγεσία διευθύνουν στρατιωτικοποιημένα μοντέλα εξουσίας και προΐστανται αστικών σχηματισμών σε εθνική-καπιταλιστική βάση.

* * *

Ακολουθεί μια συνέντευξη που παραχώρησε ο Εμίλιο Μινασιάν στον διαδικτυακό τόπο *Le serpent de mer*, δύο εβδομάδες μετά από τις θηριωδίες της 7^{ης} Οκτώβρη που σηματοδότησαν την έναρξη του τρέχοντος κύκλου εχθροπραξιών. Ο Εμίλιο Μινασιάν είναι διδακτορικός φοιτητής των πολιτικών επιστημών στο Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών (Institut d' Etudes Politiques - IEP) στην Aix-en-Provence. Η έρευνά του επικεντρώνεται στις δομές εξουσίας στους παλαιστινιακούς προσφυγικούς καταυλισμούς στη Δυτική Όχθη. Παράλληλα, αποτελεί μέλος της εκδοτικής κολεκτίβας Niet! καθώς και του ιστολόγιου *Le serpent de mer*, που αμφότερα ασχολούνται με την κριτική κοινωνική θεωρία. Μεταξύ 2004 και 2023 πέρασε αρκετές περιόδους στη Δυτική Όχθη, ιδίως σε προσφυγικούς καταυλισμούς, οργανώνοντας εργαστήρια και διεξάγοντας έρευνα. Η συνέντευξη στο γαλλόφωνο ιστολόγιο φέρει τον αρχικό τίτλο *Gaza: une militarisation extrême de la guerre de classe en Israël-Palestine* (Minassian, 2023α). Έκτοτε έχουν κατατεθεί δύο διαφορετικές αγγλικές μεταφράσεις: η πρώτη χρονικά στον ιστότοπο Non Copy Riot υπό τον τίτλο *Even in capitalist garbage cans, there are social divisions* (Minassian, 2023β) ενώ ακολούθησε δημοσίευση στο περιοδικό *The Brooklyn Rail* με τίτλο *Gaza: An Extreme Militarization of the Class War* (Minassian, 2024). Η ελληνική μετάφραση που περιλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση πρωτοδημοσιεύτηκε στις 22 Νοεμβρίου του 2023 στο αθηναϊκό Indymedia (Minassian, 2023γ).

Οι θέσεις του Μινασιάν εκκινούν από κάτι που μοιάζει θεμελιακό: *πουθενά στον κόσμο δεν ανήκει η γη στους λαούς· παντού ανήκει στους εκπροσώπους του κεφαλαίου*. Οι δυνάμεις που διατείνονται το αντίθετο παρουσιάζουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα των πραγματικών ή φερέλπιδων διαχειριστών του κεφαλαίου ως καθολικά. Για τον Μινασιάν, η υπαγωγή των προλεταριακών πληθυσμών στο κεφάλαιο συντελείται μέσω της βίαιης εθνικοποίησής τους. Μια σειρά από συστήματα υποτίμησης της εθνικοποιημένης εργασιακής δύναμης, προϊούσης της κρίσης, μετατρέπονται σε τεχνικές διαχείρισης πλεονάζοντων πληθυσμών με

όρους θανατοπολιτικής, κάτι που για τον Μινασιάν αποτελεί προανάκρουσμα και συμπίκνωση του τρόπου που λαμβάνει χώρα η διαχείριση αντίστοιχων πληθυσμών σε ολόκληρο τον πλανήτη, μέσα στο παρατεινόμενο κρισιακό περιβάλλον. Το Ισραήλ αυτοαπαλλάσσεται από την ευθύνη αναπαραγωγής αυτών των πληθυσμών, την οποία πλέον επωμίζονται δυνάμεις όπως αυτές της Χαμάς, οι οποίες αναδιατυπώνουν την κοινωνική δυσαρέσκεια με το λεξιλόγιο του εθνικισμού και του μίσους προς τους Εβραίους.

Συνεπώς, σύμφωνα με τον Μινασιάν, η σύγκρουση δεν αφορά δύο διακριτές εθνικές οντότητες, αλλά δύο καταπιεσμένα προλεταριάτα, τα οποία υποτάσσονται από διαφορετικές μορφές εξουσίας. Ο ίδιος επιμένει πως η Χαμάς λειτουργεί ως τοπικός διαχειριστής της εργατικής τάξης της Γάζας, σε άμεση σχέση με το ισραηλινό κεφάλαιο, και πως η όξυνση της στρατιωτικοποίησης δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των προλετάρων, αλλά την αναπαραγωγή των κυρίαρχων τάξεων και των δύο πλευρών. Πράγματι, μέσω αυτής της εθνικοποίησης του κοινωνικού ζητήματος «[τ]α διακριτά ταξικά συμφέροντα αποκρύπτονται και αντικαθίστανται από τα συμφέροντα του “λαού” και τα γενικά συμφέροντα του “καταπιεσμένου έθνους”» (Λιποτάκτ(ρι)ες της Καπιταλιστικής Ειρήνης, 2025). Στην οπτική του Μινασιάν, από διεθνιστική σκοπιά η αποδοκιμασία στη Χαμάς ούτε χρειάζεται ούτε μπορεί να περιστέλλεται στο αν πρόκειται για οπισθοδρομική, ισλαμιστική δύναμη. Αναμφίβολα, η Χαμάς έχει και αυτά τα χαρακτηριστικά και αυτό είναι σημαντικό, όμως, πρωτίστως είναι ένας αστικός μηχανισμός διαχείρισης του προλεταριάτου που χρησιμοποιεί την ενσωμάτωση, την καταστολή και τη στρατιωτικοποιημένη επιθετικότητα προς τα έξω για να συσπειρώνει —επί ποινή θανάτου— τον πληθυσμό γύρω από ένα αλυτρωτικό σχέδιο συγκρότησης κράτους. Δεν έχουμε να κάνουμε με μια αέναη επανάληψη της σύγκρουσης δύο εθνών, δεν πρόκειται για τον θανάσιμο εναγκαλισμό δύο διαφορετικών λαών, καταδικασμένων στον αλληλοσπαραγμό. Αυτό που συμβαίνει σε Ισραήλ και Παλαιστίνη είναι μια μορφή ταξικής αντεπίθεσης της καπιταλιστικής τάξης ενάντια στο προλεταριάτο. Και αυτή η ταξική επί-

θεση τέμνει κάθετα και τους δύο εθνικισμούς. Ο εθνικισμός του Νετανιάχου είναι συμπληρωματικός προς τον μεγαλοϊδεατισμό της Χαμάς και τον αλυτρωτισμό της κυρίαρχης μερίδας της παλαιστινιακής αστικής τάξης: οι εθνικές εχθροπραξίες είναι στρατηγικές διαχείρισης του κοινωνικού-ταξικού ζητήματος. Όσο μας αφορά, απέναντι σε «δύο αντιδραστικές καπιταλιστικές πολιτικές δυνάμεις όπως το κράτος του Ισραήλ και τη Χαμάς —και τα ιμπεριαλιστικά μπλοκ με τα οποία συνδέονται— δεν επιλέγουμε στρατόπεδο καθώς δεν διακρίνουμε σε μια τέτοια επιλογή κανένα δρόμο όχι απλώς για τη χειραφέτηση αλλά ούτε καν για τη βελτίωση της ζωής του παλαιστινιακού πληθυσμού, και πολύ περισσότερο της ανθρωπότητας συνολικότερα» (Διαλυτικό, 2025, σελ. 17).

Για τον Μινασιάν, η 7^η Οκτωβρίου αποτέλεσε το σημείο έκρηξης αυτής της συνθήκης μίσους και εξάρτησης. Ιδωμένο από την πλευρά της Χαμάς, το μακελειό της 7^{ης} Οκτώβρη ήταν ένα σάλτο μορτάλε για την αναβάθμιση της πολιτικής της ισχύος, καθώς έχανε σε δημοτικότητα εντός της Γάζας, η εξουσία της είχε τεθεί σε αμφισβήτηση, έβλεπε την επικράτεια των παλαιστινιακών εδαφών να συρρικνώνεται κάτω από τη διαρκή πίεση των εποικισμών και του IDF και τις διακρατικές συμφωνίες μεταξύ αραβικών χωρών και Ισραήλ να διαφαίνονται στον ορίζοντα. Αυτοί οι λόγοι ώθησαν τη Χαμάς στην επίθεση της 7^{ης} Οκτώβρη, με γνώση της ότι τα αντίποινα θα είναι ανηλεή: η Χαμάς θυσίασε κατόπιν υπολογισμού ένα κομμάτι των υπηκόων της για περισσότερα πολιτικά οφέλη.

* * *

Τρίτη κατά σειρά στην παρούσα έκδοση συμπεριλαμβάνεται μια προκήρυξη που συνυπογράφουν συλλογικότητες από διαφορετικά κρατίδια και πόλεις της Γερμανίας με τίτλο *Η 7^η Οκτώβρη και οι Επιπτώσεις της (Der 7. Oktober und seine Folgen)*. Η κοινή αυτή τοποθέτηση δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2024 στην ιστοσελίδα που διατηρεί η ομάδα Kritik und Praxis, στα γερμανικά και σε παράλληλη αγγλική μετάφραση (Basisgruppe Antifaschismus

Bremen et al., 2024). Ως πολιτική παρέμβαση αποτελεί μια αυστηρή κριτική στην Αριστερά, η οποία, όπως επισημαίνουν οι συντάκτες, συχνά λειτουργεί με βάση την αντίδραση και όχι την ανάλυση. Πρόκειται για ένα εσωτερικό κείμενο, όχι με την έννοια ότι δεν είναι δημόσια διαθέσιμο, αλλά με την έννοια ότι απευθύνεται αρχικά στο οργανωμένο κίνημα και ασκεί κριτική στον τρόπο που αντέδρασε ή δεν αντέδρασε στα γεγονότα της 7^{ης} Οκτωβρίου. Πράγματι, και στον εγχώριο κινηματικό χώρο το ερώτημα των θυμάτων της 7^{ης} Οκτώβρη είτε αποσιωπάται πλήρως είτε αναδιατυπώνεται με τρόπο ώστε να απαθρωποποιούνται πλήρως τα θύματά της⁴. Οι ομάδες από τη Γερμανία θεωρούν πως οι αντιδράσεις αυτές προέρχονται είτε από τα απολιθωμένα σχήματα του κλασικού αντιιμπεριαλισμού και της υπεράσπισης εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων που εδώ και καιρό ξανασεβίρονται με τη μια ή την άλλη μορφή είτε από τη δεξαμενή των εξηγητικών σχημάτων του αντισημιτισμού.

Η προκήρυξη καταγγέλλει τη διολίσθηση μεγάλου μέρους της ριζοσπαστικής Αριστεράς σε θέσεις που ουσιαστικά συγκαλύπτουν ή σχετικοποιούν τις σφαγές που διέπραξε η Χαμάς στις 7 Οκτώβρη. Υποστηρίζει πως το να συμπαρατάσσεται κανείς αυτόματα με κάθε αντιιμπεριαλιστικό εγχείρημα ή κάθε ένοπλη αντίσταση είναι μια κίνηση που περιορίζει τις δυνατότητες ριζοσπαστικής σκέψης. Το βασικό επιχείρημα του κειμένου είναι πως

4. Αν αναζητήσει κανείς τις πρώτες προκηρύξεις που δημοσιεύτηκαν στα ελληνικά για τα γεγονότα της 7^{ης} Οκτώβρη, για παράδειγμα στο χρονικό παράθυρο των πρώτων ημερών, όταν τα γεγονότα ήταν ακόμη νωπά και δεν είχε ξεκινήσει η ολομέτωπη και κλιμακούμενη επίθεση από τον Ισραηλινό στρατό, θα δει πως τόσο από τον χώρο της Ακροαριστεράς όσο από τον χώρο της αντιεξουσίας και της αναρχίας, οι ημεδαπές επαναστατικές δυνάμεις χαιρετίζουν την 7^η Οκτώβρη και καλούν σε αλληλεγγύη στον αγώνα του παλαιστινιακού λαού, αποσιωπώντας τις θηριωδίες που διαπράχθηκαν. Άλλες, ακόμη πιο βαρβάτες, μιλούν για «νίκη στα όπλα της παλαιστινιακής αντίστασης». Ίσως ήταν πολύ νωρίς και δεν υπήρχε χρόνος να διαβαστούν τα πορίσματα της Διεθνούς Αμνηστίας, τα πορίσματα του Παρατηρητήριου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα ή οι διαθέσιμες μαρτυρίες των επιζώντων της επίθεσης. Το ίδιο μοτίβο όμως επαναλήφθηκε και στην επέτειο της 7^{ης} Οκτώβρη, ένα χρόνο μετά. Και εκεί ως δια μαγείας λείπει ο οποιοσδήποτε αναστοχασμός για τα γεγονότα και χαιρετίζεται ο ένας χρόνος από την «επαναστατική» επίθεση της 7^{ης} Οκτώβρης. Όμως αυτό δεν είναι αντιπολεμικό κίνημα, αλλά φιλοπολεμικό.

η Αριστερά, αντί να αντιπαρατεθεί συνολικά σε κάθε μορφή κυριαρχίας, έχει καταλήξει να προσδένεται σε εθνικοαπελευθερωτικά ή αλυτρωτικά σχέδια, που ιστορικά έχει αποδειχθεί ότι συγκροτούν νέα καθεστώτα καταπίεσης. Ταυτόχρονα, η τοποθέτηση αναδεικνύει και καταγγέλλει την ακραία εργαλειοποίηση του «αντι-αντισημιτισμού» που συμβαίνει παγκοσμίως, η οποία φτάνει μέχρι τη ρατσιστική αποανθρωποποίηση του παλαιστινιακού πληθυσμού και τη δικαιολόγηση της ολοσχερούς επίθεσης που εξαπέλυσε ο ισραηλινός στρατός. Αυτή η εργαλειοποίηση επιτελείται καταρχήν από την ίδια την κυβέρνηση Νετανιάχου, έπειτα από τις κυβερνήσεις του Δυτικού κόσμου και την κοινή γνώμη σε όχι ευκαταφρόνητα τμήματα των πρωτοκοσμικών πληθυσμών και, τέλος, ακόμη και από κομμάτια του «ανταγωνιστικού» κινήματος που φτάνουν μέχρι το σημείο να αφήνουν στο απυρόβλητο το κράτος του Ισραήλ και να χειροκροτούν βομβαρδισμούς, εκτοπισμούς και πρακτικές εθνοκάθαρσης. Τούτη η ρατσιστική εργαλειοποίηση της «καταπολέμησης του αντισημιτισμού» δεν μένει εστιασμένη στον παλαιστινιακό πληθυσμό σε Γάζα και Δυτική Όχθη, αλλά βάζει στο στόχαστρο και μεταναστευτικούς πληθυσμούς παλαιστινιακής ή και ευρύτερα αραβικής καταγωγής που ζουν στον Δυτικό κόσμο. Συμπερασματικά, η οπτική που προτάσσεται δεν συμπαρατάσσεται με κάποια από τις δύο πλευρές. Αναγνωρίζει τον επιθετικό χαρακτήρα του ισραηλινού κράτους και τις φρικαλεότητες που διαπράττει στη Γάζα, αλλά υπογραμμίζει ότι η υποστήριξη της Χαμάς —μιας θεοκρατικής, αυταρχικής δύναμης που δεν αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα των προλετάριων Παλαιστινίων— οδηγεί τους ριζοσπαστικούς χώρους στην ηθική και πολιτική χρεοκοπία και στον θανάσιμο εναγκαλισμό με τα σχέδια της εκάστοτε αστικής τάξης.

* * *

Ως μεταφραστικό εγχείρημα, θεωρούμε επίσης, σε συμφωνία με τα παραπάνω κείμενα, ότι η ανάδειξη των σχέσεων εκμετάλλευσης και καταπίεσης είναι κεντρικό πεδίο κατανόησης του ζητήματος, αλλά δεν ταυτιζόμαστε πλήρως με όλες τις επιμέρους ανα-

λύσεις και τα επιχειρήματά τους. Εκτιμούμε όμως ότι μπορούν να βοηθήσουν το ριζοσπαστικό τοπικό κίνημα να αναγνωρίσει τις ιστορικές διαστρωματώσεις της σύγκρουσης και να μην προσδένεται σε αφηρημένες έννοιες όπως «αντίσταση» και «αλληλεγγύη». Η αδυναμία αναγνώρισης των εσωτερικών αντιφάσεων τόσο των κρατικών όσο και των μη κρατικών δομών εξουσίας και η εγκατάλειψη μιας κριτικής προσέγγισης που εξετάζει όλα τα φαινόμενα με αιχμηρό και επιθετικό τρόπο, μπορεί να οδηγήσει στην αναπαραγωγή αφηγήσεων περί «καλών» και «κακών» κρατών ή/και «καλών» και «κακών» εθνικισμών. Οι κινηματικές δυνάμεις που επιλέγουν να στοιχηθούν άκριτα πίσω από ένοπλα κινήματα ή κρατικούς σχηματισμούς έχουν ήδη απωλέσει την πολιτική τους αυτονομία και έχουν ενσωματωθεί σε εθνικιστικά και πολεμοχαρή σχήματα. Επανερχόμενες στα κείμενα βλέπουμε ότι ο Μινασιάν ισχυρίζεται εύγλωττα ότι η Χαμάς δεν υποστηρίζει την αντίσταση της βάσης. Σκέφτεται τα δικά της συμφέροντα. Αυτό σημαίνει πως η υποστήριξη ενός ένοπλου αγώνα δεν πρέπει να γίνεται χωρίς εξέταση των κοινωνικών σχέσεων που αυτός παράγει. Ο Χάνσερ επισημαίνει ότι η εθνική ιδέα καταβροχθίζει την κοινωνική χειραφέτηση και τον ορίζοντα της οικουμενικότητας, δείχνοντας ότι οι επαναστατικές δυνατότητες καταπνίγονται όταν το κύριο επίδικο γίνεται η επιβολή και η διατήρηση μιας εθνικής ταυτότητας. Αντίστοιχα, η κοινή προκήρυξη των κομμουνιστικών, αντιφασιστικών συλλογικοτήτων προειδοποιεί ότι η άκριτη δικαιολόγηση της βίας οδηγεί στην ηθική απαξίωση της Αριστεράς, δηλώνοντας πως η υποστήριξη μιας πλευράς με βάση το ποιος είναι ο αντίπαλος της δεν συνιστά ριζοσπαστική πολιτική ανάλυση, αλλά αντίδραση που ενσωματώνει επιφανειακές και έωλες ταυτίσεις.

Ζούμε με κάποιο τρόπο σε μια περίοδο πένθους, ματαίωσης και απελπισίας. Πένθος για τον κόσμο που δεν άλλαξε, ματαίωση για τις προσδοκίες που διαψεύστηκαν, απελπισία εξαιτίας του ανύπαρκτου ορίζοντα αλλαγής. Και αυτό μπορεί να οδηγήσει είτε σε μελαγχολία, παραίτηση και ακινησία είτε σε μετασχηματισμούς και μετατοπίσεις. Σκοπός των μεταφράσεων των τριών

αυτών κειμένων είναι, μεταξύ άλλων, να θυμίσουν ότι ιστορικά, σε τέτοιες δυναμικές καταστάσεις ηγεμονεύουν συχνά αντιδραστικές αφηγήσεις που συνδέονται με το κράτος, τις κλειστές πολιτισμικές ταυτότητες και την εθνική ενότητα. Καθώς το κίνημα επιδιώκει να μην απομονωθεί, ή και από την ειλικρινή πρόθεση του να παρέμβει για να αλλάξει κάτι, μπορεί να αποδεχθεί αφηγήσεις περί εθνικού συμφέροντος ή να υιοθετήσει λαϊκίστικες οπτικές που απομακρύνουν τη συζήτηση από την κριτική που χειραφετεί και ριζοσπαστικοποιεί⁵. Αυτή η τάση έχει εμφανιστεί ιστορικά σε πολλαπλά παραδείγματα, από την εθνικιστική στροφή που αποτελούν τα αντιιμπεριαλιστικά κινήματα μέχρι την εργατική Αριστερά που υιοθέτησε ρατσιστική ρητορική στο όνομα της προστασίας της εγχώριας αγοράς εργασίας. Ή ακόμα, από την ξενοφοβική εξιδανίκευση της εντοπιότητας και της γειτονιάς στο κίνημα ενάντια στην τουριστικοποίηση, μέχρι τον τεchnοφοβικό φετιχισμό της φύσης και της γης στους αγώνες ενάντια στον «πράσινο» καπιταλισμό, για να γίνουμε και πιο επίκαιροι.

Αυτό που διακυβεύεται δεν είναι απλώς η στάση απέναντι σε έναν συγκεκριμένο πόλεμο, αλλά η ίδια η δυνατότητα του τοπικού ριζοσπαστικού κινήματος να διατηρήσει ζωντανές τις δυνατότητες κοινωνικής ανατροπής αντί να μετατραπεί σε απολογητή εξουσιαστικών δομών και συντηρητικών φωνών που εμφανίζονται ως αντισυστημικές ή επαναστατικές ή, ακόμη, στη δυσοίωση περίπτωση ευρύτερων πολεμικών αναφλέξεων, σε εναλλακτικό στρατολογικό γραφείο της μιας ή της άλλης εμπόλεμης πλευράς.

5. «Πολλοί από τους ανθρώπους που έχω γνωρίσει διέφυγαν από καθεστώτα που αυτοπροσδιορίζονταν ως “αντι-ιμπεριαλιστικά”. Ή ισλαμικά. Ή επαναστατικά. Ή όλα μαζί. Έφυγαν από τον Άσαντ, τους Ταλιμπάν, το ιρανικό καθεστώς, τις στρατιωτικές κυβερνήσεις της Αιγύπτου, τη θρησκευτική βία στο Ιράκ. Όταν όμως φτάνουν στην Ευρώπη —και ιδιαίτερα σε “αριστερούς” χώρους— τους αντιμετωπίζουν με καχυποψία, με διορθώσεις ή με συγκαταβατικά νεύματα. Τους λένε, άλλοτε απαλά και άλλοτε ωμά, ότι η κατανόσή τους για την καταπίεση είναι ελλιπής. Ότι δεν πρέπει να αναπαράγουν “Δυτικά αφηγήματα”. Ότι ο πραγματικός τους εχθρός είναι το ΝΑΤΟ, οι ΗΠΑ, ο σιωνισμός. Και, ναι, αυτοί οι εχθροί είναι πραγματικοί. Αλλά τι λες σε μια γυναίκα που βγήκε απ’ τις φυλακές Εβίν όταν της λένε πως πρέπει να επικεντρώσει την οργή της στην αμερικανική εξωτερική πολιτική;» (Shahabi, 2025).

II.

Κάθε εθνικός-κρατικός σχηματισμός οργανώνει τους υπηκόους σε εθνική βάση, παράγει έναν λαό που αντιστοιχεί στην επικράτειά του. Ταυτόχρονα, οφείλει να παρέχει και μια συγκεκριμένη πρόταση για την αναπαραγωγή της εθνικής κοινωνίας που συγκροτείται εντός του, υπό την έννοια ότι η διασφάλιση της κοινωνικής αναπαραγωγής αποτελεί και εγγύηση για την απρόσκοπτη αναπαραγωγή της μορφής που συνέχει αυτήν την κοινωνία: της εθνικής-κρατικής μορφής του κεφαλαίου. Κατά συνέπεια, κάθε εθνικός-κρατικός σχηματισμός συνιστά και μια τροποποιημένη εκδοχή του έμφυλου καταμερισμού εργασίας, της οργάνωσης της σεξουαλικότητας, της επιβολής της οικογένειας ως μορφής ιδιωτικοποιημένης εργασίας και φροντίδας, της ετεροκανονικότητας ως κυρίαρχου τρόπου οργάνωσης των έμφυλων σχέσεων. Αυτό δεν διατυπώνεται με τρόπο εικοτολογικό, αλλά ευριστικά και λογικά, με βάση την προηγηθείσα κοινωνική εμπειρία κάθε εθνικού κράτους εντός του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, αλλά και με βάση την ίδια τη λογική της αναπαραγωγής της καπιταλιστικής σχέσης σε εθνική-κρατική μορφή: για να γεννηθεί ένα έθνος θα πρέπει κάποιοι να πειστούν να κάνουν τους ήρωες και κάποιες να πειθαρχήσουν στον ρόλο των μανάδων τους έθνους. Το νεωτερικό εθνικό κράτος συνδέεται αδιάρρηκτα με την επιβολή του έμφυλου δυισμού, της μορφής-οικογένεια και της ετεροκανονικότητας.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις δεν ισχύουν αποκλειστικά και μόνο για τα ήδη υπάρχοντα εθνικά κράτη, δηλαδή για εθνικούς-κρατικούς σχηματισμούς που, με τη χρήση βίας προς τα εντός και προς τα εκτός, κατόρθωσαν από καιρό να κατοχυρώσουν την ύπαρξή τους ως αναμφισβήτητη. Ισχύουν και για τα εθνικά κράτη των οποίων η εδαφική υπόσταση αμφισβητείται, καθώς και για εκείνα που βρίσκονται ακόμη εν τη γενέσει τους, για αυτά που μάχονται να κατακτήσουν την ανεξαρτησία τους. Με άλλα λόγια, ισχύουν τόσο για το Ισραήλ όσο και για την Παλαιστίνη. Στα χνάρια των ήδη κατοχυρωμένων κρατών, οι κρατικές οντότητες των οποίων η εγκυρότητα τίθεται υπό αμφισβήτη-

ση, αλλά και τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα που πασχίζουν για εθνική ανεξαρτησία, θα πρέπει να συγκροτήσουν ένα εθνικό σχέδιο για την κοινωνική αναπαραγωγή. Ένα τέτοιο σχέδιο εθνικής παλιγγενεσίας συμπεριλαμβάνει βιοεξουσία, κυβερνητική, διαχείριση πληθυσμών, οργάνωση του δημογραφικού ζητήματος και της αναπαραγωγής του εθνικού πληθυσμού ως τέτοιου, κατανομή έμφυλων ρόλων, απόδοση εμφυλοποιημένων λειτουργιών, ρύθμιση των επιτρεπόμενων σεξουαλικών πρακτικών, αποτροπή των σεξουαλικών «παρεκκλίσεων». Κάθε εθνικισμός, ανεξαρτηता από το αν έχει συγκροτήσει μια κοινώς αποδεκτή κρατική οντότητα, αν η κυριαρχία του επί μιας επικράτειας τίθεται εν αμφιβόλω ή αν οι επεκτατικές του βλέψεις που βαφτίζονται «αλυτρωτισμός» δεν έχουν ακόμη πραγματοποιηθεί, καλείται να σμιλεύσει έναν πληθυσμό σε έθνος. Η διαδικασία αυτή προϋποθέτει και προωθεί την επιβολή της πατριαρχίας, της ετεροκανονικότητας και της οικογένειας.

* * *

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου προχωρήσαμε στη μετάφραση ενός άρθρου της Ρίμα Χαμάμι (Rema Hammami) από το μακρινό 1990, καθώς κρίναμε ότι μας παρέχει μια ματιά σε αυτήν τη σύνδεση εθνικού κράτους και πατριαρχίας μέσα από το ιστορικό παράθυρο μιας συγκεκριμένης περιόδου του παλαιστινιακού εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα: την περίοδο που ξεκινάει από τη δεκαετία του 1970 αλλά κλιμακώνεται μετά την Πρώτη Ιντιφάντα του 1987 και σηματοδοτεί τη βαθμιαία επιβολή της μαντίλας (χιτζάμπ) στον γυναικείο πληθυσμό της Παλαιστίνης από τη Χαμάς. Το κείμενο της Χαμάμι πρωτοδημοσιεύτηκε σε τεύχος του *Middle East Report* το καλοκαίρι του 1990 με τον τίτλο *Οι γυναίκες, το χιτζάμπ και η Ιντιφάντα (Women, the Hijab and the Intifada)* (Hammami, 1990). Αναφέρεται στη σταδιακή άνοδο της Χαμάς και του θρησκευτικού φονταμενταλισμού κατά τη δεκαετία του 1990 και την εξετάζει μέσα από την επιβολή του χιτζάμπ στις γυναίκες της Γάζας και μέσα από τη μετατροπή του σε εθνικό σύμβολο. Καταγράφει την αντίσταση και την απροθυμία των πα-

λαιστινίων γυναικών να ενδυθούν το χιτζάμπ και εξιστορεί την επιβολή της μαντίλας ως μια ιστορία βίας, δημόσιων προπηλακισμών και ιδιωτικών εξευτελισμών, καθημερινής πειθάρχησης και υποτίμησης. Η Χαμάμι αποφυσικοποιεί τη θρησκευτικότητα του πληθυσμού της Παλαιστίνης, αποκαλύπτοντας το ιστορικό γεγονός ότι το χιτζάμπ επιβλήθηκε με βία σε έναν γυναικείο πληθυσμό και σε μια κοινωνία στην οποία η εκκοσμίκευση έτεινε να αποτελέσει δεσπόζουσα μορφή κοινωνικού δεσμού. Η θρησκευτικότητα δεν είναι ίδιον του αραβικού κόσμου, ούτε και γνώρισμα της οπισθοδρομικότητας της παλαιστινιακής κοινωνίας, όπως διατείνεται η προπαγάνδα του ισραηλινού κράτους: πρόκειται για συγκεκριμένη τροπή που έλαβε ο κοινωνικός ανταγωνισμός μετά την ήττα ή την παρακμή των αντιιμπεριαλιστικών αριστερών αντάρτικων και για συγκεκριμένη στρατηγική διαχείρισης της ταξικής πάλης.

Ταυτόχρονα, η Χαμάμι καταγγέλλει την ολιγωρία της Αριστεράς και των λοιπών προοδευτικών πολιτικών δυνάμεων να αντιμετωπίσουν την άνοδο των θρησκευτικών αντιστασιακών ομάδων και την απαξίωση από πλευράς τους της έμφυλης καταπίεσης ως δευτερεύοντος ζητήματος μπροστά στον κοινό στόχο της εθνικής απελευθέρωσης. Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το γεγονός ότι η συγγραφέας δεν καταδέχεται να ασκήσει ευθεία κριτική στη Χαμάς, αλλά για λόγους πολύ διαφορετικούς από αυτούς που επικρατούν σήμερα. Στα συμφραζόμενα των κοσμικών αντιιμπεριαλιστικών αγώνων των δεκαετιών του 1970 και του 1980, είναι αυτονόητο ακόμη στους κύκλους της μαοϊκής και λενινιστικής Αριστεράς, στους οποίους εγγράφεται και η Χαμάμι, ότι η Χαμάς είναι ακροδεξιά, υπερσυντηρητική, φονταμενταλιστική θρησκευτική οργάνωση. Η εναντίωσή της συγγραφέα στη Χαμάς είναι δεδομένη. Αυτό που δυσκολεύεται να αποδεχτεί η Χαμάμι είναι η απροθυμία της Παλαιστινιακής Αρχής να συγκρουστεί ανοικτά με τον φονταμενταλισμό και να υπερασπιστεί έγκαιρα τις ελευθερίες που είχαν κατακτήσει οι φεμινιστικοί αγώνες.

* * *

Ένα από τα συνθήματα που χαίρουν ευρείας κυκλοφορίας στους κόλπους του διεθνούς κινήματος αλληλεγγύης στην Παλαιστίνη είναι το *There is no Pride in Genocide* (δεν υπάρχει περηφάνεια στη γενοκτονία) (Al-Qaws, 2024). Το σύνθημα αυτό φέρει πολλαπλά νοήματα και πολλαπλούς αποδέκτες. Κατά πρώτον, έχει μια ειδική σημασία, με την οποία απευθύνεται τόσο στη διεθνή ΔΟΑΤΚΙ κοινότητα όσο και σε κούρη άτομα από την Παλαιστίνη και το Ισραήλ καλώντας σε μποϊκοτάζ οποιασδήποτε διοργάνωσης παρέλασης Pride στο Τελ Αβίβ, όσο διαρκούν οι στρατιωτικές επεμβάσεις του ισραηλινού κράτους στη Λωρίδα της Γάζας. Κατά δεύτερον, υπό μια πιο διευρυμένη έννοια, το σύνθημα καταγγέλλει τον τρόπο με τον οποίο η ισραηλινή πολιτική επιστρατεύει το αφήγημα της ανεκτικότητας της ισραηλινής κοινωνίας προς τη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία για να επιτεθεί στον παλαιστινιακό πληθυσμό της Γάζας και της Δυτικής Όχθης.

Εντός του διεθνούς κινήματος αλληλεγγύης στην παλαιστινιακή αντίσταση έχουν αναδυθεί εξαιρετικά αναλυτικά εργαλεία κριτικής του τρόπου με τον οποίο τα Δυτικά κράτη εργαλειοποιούν την ανεκτικότητα που επιδεικνύουν επί της σεξουαλικής και έμφυλης διαφορετικότητας προκειμένου να δικαιολογήσουν αντιμεταναστευτικά μέτρα, ισλαμοφοβικά αφηγήματα και, στην περίπτωση του Ισραήλ, επεκτατικές πολιτικές. Το «ροζ ξέπλυμα» (pinkwashing) (Schulman, 2011) είναι μια τέτοια έννοια που αναδεικνύει ακριβώς την εργαλειακή χρήση της ανεκτικότητας για σκοπούς διαφορετικούς από την ενίσχυση της σεξουαλικής ποικιλομορφίας. Εξίσου χρήσιμη είναι η κατηγορία του «ομοεθνικισμού» που εισήγαγε η Τζασμπίρ Πουάρ (Jasbir Puar), του τρόπου με τον οποίο η αποδοχή της διαφορετικότητας οδηγεί στην ενσωμάτωση των γκέι και λεσβιών στον εθνικό κορμό (βλ. Puar, 2007).

Στην περίπτωση του Ισραήλ, το αφήγημα της αποδοχής που απολαμβάνουν οι γκέι και οι λεσβίες στην ισραηλινή κοινωνία επιστρατεύεται στον κυρίαρχο εθνικό λόγο ως δείκτης της

ανωτερότητας και της προοδευτικότητας του Ισραήλ έναντι της υποτιθέμενης ισλαμικής βαρβαρότητας που το περιβάλλει και, με αυτόν τον τρόπο, αξιώνει το ηθικό πλεονέκτημα του Ισραήλ έναντι των γειτονικών χωρών. Στο σχήμα αυτό οι Παλαιστίνιοι εμφανίζονται ως οπισθοδρομικοί και συντηρητικοί, θρησκευτικά φανατισμένοι και μισαλλόδοξοι και μέσα από αυτήν την αναπαράσταση δικαιολογείται η επιθετικότητα του ισραηλινού εθνικισμού εναντίον τους. Κατά τη διάρκεια της ισραηλινής επέμβασης στη Γάζα χαρακτηριστικής κυνικότητας υπήρξαν οι εικόνες μελών του ισραηλινού στρατού που κράδαιναν τις σημαίες του ουράνιου τόξου της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας ενώ διεξήγαγαν στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Γάζα.

Έχει σημασία να τονιστεί ότι παρ' όλη την ανοικτότητά της προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, η ισραηλινή κοινωνία δεν παύει να είναι μια ετεροκανονική κοινωνία, όπου η κοινωνική αναπαραγωγή επαφίεται στα ιδιωτικά νοικοκυριά υπό τη μορφή της πυρηνικής οικογένειας. Ο ανισότιμος έμφυλος καταμερισμός εργασίας παραμένει ισχύων, η ομοφοβία ενυπάρχει καθώς κάθε γωνιά της ισραηλινής επικράτειας δεν είναι Τελ Αβίβ και η στρέιτ σεξουαλικότητα είναι η κυρίαρχη. Ο «σεβασμός στη διαφορετικότητα» εξακολουθεί να είναι μια μορφή αναγνώρισης και συμπερίληψης της έμφυλης και σεξουαλικής ποικιλομορφίας ως *διαφοράς*. Το περιθωριακό καθίσταται λιγότερο περιθωριοποιημένο και προφανώς η ενσωμάτωση δεν περιλαμβάνει όλα τα κούηρ σώματα αλλά μόνο τα πιο ευυπόληπτα ανάμεσά τους (Ritchie, 2014). Επιπλέον, είναι κρίσιμο να θυμόμαστε ότι ο ομοεθνικισμός και η ομοκανονικότητα υπήρξαν στρατηγικές ενσωμάτωσης κατά την περίοδο του Νεοφιλελευθερισμού (βλ. Duggan, 2002) και δεν υπάρχει καμία εξασφάλιση ότι η ίδια στρατηγική θα συνεχίσει να βρίσκει εφαρμογή την εποχή της ανόδου ακροδεξιών κυβερνήσεων και μισαλλόδοξων πολιτικών. Ωστόσο, προς το παρόν παραμένει αληθές ότι το ισραηλινό εθνικό κράτος ενσωματώνει τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα στον εθνικό κορμό δια της ορατότητάς τους. Έτσι, η κούηρ αμφισβήτηση αφομοιώνεται σε ένα εθνικό αφήγημα και στις πρακτικές του ομοεθνικισμού.

* * *

Πέρα, όμως, από τα παραπάνω, το σύνθημα *There is no Pride in Genocide* μπορεί να διαβαστεί και με έναν τρίτο τρόπο, ως εσωτερική κανονιστική διακήρυξη που έχει ως αποδέκτη την παλαιστινιακή κοινή κοινότητα και επιχειρεί να προδιαγράψει την αντίδρασή της στις ισραηλινές επιθέσεις. Υπό αυτό το πρίσμα, το σύνθημα μπορεί να αναγνωσθεί ως *έγκληση* προς τα Παλαιστίνια κοινή άτομα να μην διατρανώνουν τη σεξουαλικότητά τους όσο η πατρίδα απειλείται: δεν μπορεί να υπάρξει περηφάνεια πέραν της εθνικής, η απελευθέρωση του φύλου θα πρέπει να περιμένει την εθνική απελευθέρωση. Προς μια τέτοια ανάγνωση συνηγορεί και η συνολική πολιτική τοποθέτηση των Παλαιστίνιων ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεων που φαίνεται να υπάγει ουσιαστικά την έμφυλη και σεξουαλική χειραφέτηση στον αντιαποικιοκρατικό αγώνα. Οι παλαιστινιακές ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεις δεν είναι μόνες τους σε αυτήν τη μεταστροφή από οργανώσεις βάσης για την υπεράσπιση της έμφυλης και σεξουαλικής ποικιλομορφίας σε πρωτίστως οργανώσεις της παλαιστινιακής αντίστασης. Παρόμοια είναι και η λογική με την οποία εκφράζει την αλληλεγγύη του το διεθνές κοινή κίνημα: στην καλύτερη περίπτωση, η σεξουαλική απελευθέρωση προσαρτάται στον εθνικοαπελευθερωτικό παλαιστινιακό αγώνα, στη χειρότερη αναβάλλεται για μια μελλοντική και πιο ευνοϊκή συγκυρία.

Το διεθνές κίνημα αλληλεγγύης στους Παλαιστίνιους λησμονεί ότι κάθε έθνος είναι δομικά ετεροκανονικό και πολύ εύκολα παραβλέπει τον σεξισμό, την ομοφοβία και την τρανσφοβία που επιπολάζουν στην παλαιστινιακή κοινωνία. Όχι υπό την ισλαμοφοβική φενάκη μιας ανεπανόρθωτα συντηρητικής κοινωνίας, αλλά με τον ίδιο τρόπο που αναγνωρίζουμε τον μισογυνισμό εντός του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού ή τη θεσμοποιημένη τρανσφοβία στην επικράτεια των ΗΠΑ. Αν το ισραηλινό ροζ ξέπλυμα αφομοιώνει τους πιο καθωσπρέπει ισραηλινούς γκέι και λεσβίες στον εθνικό κορμό δια της ορατότητας και δια της αποδοχής τους, ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας των Παλαιστίνιων συνιστά μια αντίστοιχη απόπειρα ενσωμάτωσης των Παλαιστι-

νίων ΛΟΑΤΚΙ στον παλαιστινιακό εθνικό κορμό, δια της αορατοποίησης και δια της καταστολής τους. Τα Παλαιστίνια ΛΟΑΤΚΙ άτομα θα πρέπει να γίνουν μητέρες για την πατρίδα και μαχητές για τη Χαμάς και έτσι, με τη συμμετοχή τους στον αγώνα για εθνική απελευθέρωση, να ενταχθούν στο εθνικό σώμα της αντιστεκόμενης Παλαιστίνης, αποποιούμενα ή αποκρύπτοντας τις σεξουαλικές τους ελευθερίες. Αν ο ομοεθνικισμός είναι προς το παρόν η επίσημη εθνική πολιτική του ισραηλινού κράτους (που δεν ευθυγραμμίζεται πλήρως με μια ανεξάλειπτη ομοφοβική πραγματικότητα της ισραηλινής κοινωνίας), τότε ο ομοφοβικός, ετεροκανονικός εθνικισμός της παλαιστινιακής κοινωνίας είναι το σκοτεινό του είδωλο: η κατοπτρική, βίαιη πολιτική απόπειρα αφομοίωσης των Παλαιστινίων ΛΟΑΤΚΙ στον πατριωτικό αγώνα. Σε αυτήν την εκδοχή, δια της απαλοιφής τους.

* * *

Αυτήν την πραγματικότητα που επικρατεί στους κόλπους της παλαιστινιακής κοινωνίας μας αποκαλύπτει η καταγραφή του Σαέντ Ατσάν (Sa'ed Atshan) που φέρει τον τίτλο *Παλαιστίνια ΛΟΑΤΚΙ άτομα και πολιτικές της καθημερινότητας (LGBTQ Palestinians and the Politics of the Ordinary)*. Πρόκειται για το πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου που κυκλοφόρησε το 2020 ο Σαέντ Ατσάν με γενικό τίτλο *Queer Palestine and the Empire of Critique* (Atshan, 2020). Το κείμενο του Ατσάν μας ενδιαφέρει καταρχήν διότι εστιάζει στην πολιτική της καθημερινότητας. Μέσα από έναν πλούτο καταγραφών και προφορικών αφηγήσεων, το κεφάλαιο αναδεικνύει τη σημασία των πολλαπλών καθημερινών, μοριακών αντιστάσεων εντός της παλαιστινιακής κοινωνίας που πλαισιώνουν και καθιστούν δυνατή τη δράση των οργανωμένων συλλογικοτήτων, αλλά και που πολλές φορές έρχονται σε αντιπαράθεση, αν όχι σε ανοικτή ρήξη, με τις επίσημες πολιτικές που υιοθετούν οι οργανώσεις αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, ο Ατσάν αναδεικνύει την υπόγεια φλέβα αμφισβήτησης της ετεροκανονικότητας και ομοφοβίας που επικρατεί στην παλαιστινιακή κοινωνία αλλά και τη βιαιότητα

με την οποία επιβάλλεται αυτή η ετεροκανονικότητα και αυτή η ομοφοβία από κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις. Διασώζει φωνές εντός του παλαιστινιακού κουήρ κινήματος που δεν στοιχίζονται χωρίς αντίσταση πίσω από την υπόθεση της εθνικής απελευθέρωσης, όσο αυτή αποσιωπά την ύπαρξη Παλαιστινίων ΛΟΑΤΚΙ και όσο προωθεί την αρρενωπότητα. Μας αποκαλύπτει ότι το παλαιστινιακό ΛΟΑΤΚΙ κίνημα δεν είναι ενιαίο, ότι υπάρχουν φωνές που δυσφορούν με την πρωτοκαθεδρία της εθνικής αντίστασης, υποκειμενικότητες που ασφυκτιούν στις αντιμπεριαλιστικές πολιτικές των επίσημων κουήρ οργανώσεων, δίκτυα σχέσεων που αρνούνται την αγριότητα της ετεροκανονικότητας στην παλαιστινιακή κοινωνία και ταυτόχρονα δεν συντάσσονται με τη δολοφονική πολιτική του ισραηλινού κράτους, εσωτερικές κριτικές που εναντιώνονται στον τρόπο που αρθρώνεται η αλληλεγγύη στον παλαιστινιακό λαό χωρίς συγχρόνως να στηλιτεύεται ο διωγμός που υφίστανται τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα εντός της Παλαιστίνης.

* * *

Τόσο το άρθρο της Χαμάμι όσο και το κεφάλαιο του Ατσάν αναδεικνύουν τους ανταγωνισμούς που διατρέχουν τον παλαιστινιακό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα και φέρνουν στο φως τις εσωτερικές συγκρούσεις εντός του παλαιστινιακού κουήρ κινήματος. Αυτό καθιστά πολύτιμη τη συνεισφορά τους στην κατανόηση της εσωτερικής καταστολής που επιφέρουν οι αντιμαχόμενοι εθνικισμοί. Ως εκ τούτου, θεωρούμε ότι συμβάλλουν στον κριτικό αναστοχασμό πάνω στην ελεγκτική και πειθαρχική διάσταση των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων, αναστοχασμός που εκλείπει ή σπάνια εμφανίζεται στις κινήσεις αλληλεγγύης προς την παλαιστινιακή αντίσταση. Ωστόσο, η επιλογή να συμπεριληφθούν τα δύο αυτά κείμενα στον παρόντα τόμο δεν ήταν εύκολη και έγινε μετά από έντονη διαβούλευση, καθώς απαιτούσε από εμάς να θέσουμε εντός παρενθέσεων τις πολιτικές μας διαφωνίες. Και αυτό διότι αμφότερα εκφράζουν μια πολιτική οπτική που δεν ταυτίζεται με τη δική μας προσέγγιση. Αν και τα δύο κείμενα

είναι γραμμένα εντός μιας εθνικοαπελευθερωτικής προβληματικής και με την πρόθεση υπεράσπισης ενός πιο ανεκτικού εθνικισμού, παρ' όλα αυτά θεωρούμε ότι το ίδιο το περιεχόμενο των κειμένων αποσταθεροποιεί την κεντρικότητα του εθνικού αγώνα, καθώς αποκαλύπτει την απουσία σύμπλευσης των εθνικών στόχων με την κουήρ και τη γυναικεία χειραφέτηση.

Η Χαμάμι καταγγέλλει τη μετριοπάθεια με την οποία η πολιτική ηγεσία αντιμετώπισε την άνοδο τους θρησκευτικού φονταμενταλισμού, όμως η κριτική της εξακολουθεί να εγγράφεται εντός της προβληματικής του αντιιμπεριαλισμού. Αν και δεν παύει να οργίζεται με την επιβολή της μαντίλας, δεν προσφέρει μια ερμηνεία για την απροθυμία της Παλαιστινιακής Αρχής να έρθει σε μετωπική ρήξη με τη Χαμάς (Hammami, 1990). Θα μπορούσαν να αρθρωθούν αιτιολογήσεις που να επικαλούνται την προδοσία της ηγεσίας ή να κατηγορούν έναν αμοραλιστικό τακτικισμό που θυσιάζει τη γυναικεία χειραφέτηση στον βωμό της εθνικής ενότητας. Κρίνουμε αυτές τις πιθανές ερμηνείες ως μη ικανοποιητικές. Αυτό που αρνείται να διατυπώσει η ιδεαλίστρια Χαμάμι είναι η πικρή πραγματικότητα ότι δεν μπορεί να υπάρξει εθνική συγκρότηση χωρίς υποτίμηση της γυναίκας και χωρίς την καθήλωσή της στη σφαίρα της αναπαραγωγής. Δυστυχώς για την ίδια, αλλά και για το σύνολο των γυναικών της Παλαιστίνης, οι ηγέτες της Χαμάς και, με ελαφρά καθυστέρηση, η ηγεσία της εκκοσμικευμένης αντιιμπεριαλιστικής Αριστεράς δεν άργησαν ιδιαίτερα να συνειδητοποιήσουν αυτήν την αναγκαιότητα.

Ο Ατσάν διαφωνεί με την πατριωτική στροφή της Al-Qaws⁶ και ασκεί κριτική στη μονοθεματική της ατζέντα υπέρ του παλαιστινιακού εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα. Την ονοματίζει «ριζοσπαστική καθαρότητα» (Atshan, 2020), θέλοντας να επικρίνει τις εθνικά στρατευμένες θέσεις που υιοθετούνται σε βάρος των

6. Η Al-Qaws (*Ουράνιο Τόξο για τη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία στην παλαιστινιακή κοινωνία*), με έδρα την Ιερουσαλήμ, μαζί με το Aswat (*Φωνές - αραβοϊσραηλινό φεμινιστικό κέντρο για τις ελευθερίες του φύλου και της σεξουαλικότητας*), που δραστηριοποιείται στη Χαίφα, αποτελούν τις δύο πιο προβεβλημένες φεμινιστικές και ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεις βάσης για τους παλαιστινιακούς πληθυσμούς του Ισραήλ και της Δυτικής Όχθης.

πολιτικών της καθημερινότητας —καταχρηστικά, κατά τη γνώμη μας, καθώς τίποτα το ριζοσπαστικό δεν μπορεί να ανιχνευθεί σε θέσεις εγγεγραμμένες στην αστική επιδίωξη εθνικού αυτοπροσδιορισμού. Θα προτιμούσε μια διαθεματική προσέγγιση που θα έδινε ισόποση σημασία στην εθνική αλλά και στην έμφυλη και σεξουαλική καταπίεση, έναντι της υπαγωγής της κούρη απειθαρχίας στον εθνικό σκοπό. Ο Ατσάν φαίνεται να διεκδικεί τη σχετική αυτονομία των ζητημάτων φύλου και σεξουαλικότητας από την εθνική υπόθεση, ωστόσο δεν αποφεύγει την πρόσδεση του επιχειρηματός του στον εθνικοαπελευθερωτικό όραμα και την επιδίωξη ενός πιο συμπεριληπτικού πατριωτισμού. Παρά τη γλαφυρή καταγραφή πολλαπλών στιγμών εμφυλοποιημένης και σεξουαλικοποιημένης βίας μεταξύ ομοεθνών, δεν εξάγεται το συμπέρασμα ότι η σύνδεση ετεροκανονικότητας και εθνικισμού υπακούει σε μια λογική, δομική και λειτουργική αναγκαιότητα.

* * *

Πρόθεσή μας δεν είναι να δικάσουμε για τα αδιέξοδα της πολιτικής τους στράτευσης υποκείμενα που για δεκαετίες βιώνουν κατάσαρκα την επιθετικότητα του εθνικισμού. Ούτε και να υποδείξουμε τη σωστή ανάλυση ή να διορθώσουμε τυχόν πλάνες. Μας ενδιαφέρει να αναδείξουμε αντιφάσεις του εθνικού λόγου και πραγματικούς ανταγωνισμούς των εθνικών κοινωνιών, όχι να νουθετήσουμε υποκείμενα και συλλογικότητες. Τα άτομα καλούνται να εννοιολογήσουν και να ζήσουν την ύπαρξή τους σε έναν κόσμο που εχθρεύεται αυτήν την ύπαρξη, με εργαλεία που ανήκουν σε αυτόν τον κόσμο και σε συνθήκες που τα ίδια δεν έχουν επιλέξει και που στραγγαλίζουν κάθε δυνατότητα διαφυγής. Δεκαετίες εθνικής αντιπαλότητας στο έδαφος του Ισραήλ-Παλαιστίνης κουβαλούν μια αδιάσειστη ιστορικότητα, το βάρος της οποίας διαμορφώνει συνθήκες ασφυκτικές για οποιαδήποτε μορφή παρέκκλισης από την εθνική, έμφυλη και σεξουαλική νόρμα. Οι στιγμές όπου οξύνεται η εθνική αντιπαράθεση και ξεκινούν οι εχθροπραξίες είναι συνθήκες μέγιστης συμπύκνωσης της πατριρχικής και ετεροκανονικής βιαιότητας και από τα δύο αντιμαχό-

μενα εθνικά στρατόπεδα. Είναι βέβαιο πως τον κύριο αντίκτυπο αυτής της διμέτωσης επίθεσης θα τον υποστούν οι προλεταριακές και οι κουήρ ανυποταξίες, ιδίως των Παλαιστινίων ΛΟΑΤΚΙ ατόμων. Σε αυτό το αποπνικτικό πλαίσιο, ίσως θα ήταν πιο ειλικρινές να παραδεχτούμε ότι η χειραφετητική στιγμή για προλεταριακές, φεμινιστικές και κουήρ αρνήσεις έχει παρέλθει και το μόνο που απομένει στο θλιβερό παρόν της ισραηλινοπαλαιστινιακής σύρραξης είναι περισσότερη αιματοχυσία και περισσότερη πειθάρχηση. Ενδέχεται μια τέτοια απαισιόδοξη στάση να μην εξυπηρετεί τον πολιτικό ακτιβισμό ή την άμεση πολιτική δράση. Τουλάχιστον, καταγράφει με πικρή διαύγεια την ισραηλινή κρατική θανατοπολιτική και τις παλαιστινιακές εθνικές αντιστάσεις σε αυτήν ως αυτό που πραγματικά είναι: το σφυρί και το αμόνι μεταξύ των οποίων συνθλίβεται ο φεμινισμός και η κουήρ ύπαρξη.

Το σύνθημα *There is no Pride in Genocide* μας φέρνει συνειρμικά στον νου ένα τελείως διαφορετικό εγχώριο σύνθημα που τραγουδιέται στα Pride και που κοσμεί τους τοίχους των πόλεών μας για πάνω από μια δεκαετία: *γκέι, τρανς, λεσβίες, ιέρειες τους αίσχους, είμαστε περήφανα η ντροπή του έθνους*. Και τα δύο συνθήματα μιλούν για τη ΛΟΑΤΚΙ περηφάνεια. Το πρώτο την υπάγει στην υπόθεση της εθνικής απελευθέρωσης, το δεύτερο αναδεικνύει τον διαβρωτικό της χαρακτήρα για κάθε εθνική συγκρότηση. Το πρώτο δακτυλοδεικτεί, το δεύτερο γιορτάζει την απειθαρχία. Ίσως εδώ, σε αυτήν την περήφανη, ανώμαλη εναντίωση στο έθνος να φωλιάζει η δυνατότητα μιας διαφορετικής μορφής διεθνισμού, μιας συμπλησίωσης ΛΟΑΤΚΙ ατόμων και από τις δύο πλευρές του τοίχους. Αν δεν μας αποθάρρυνε η περίοδος ήττας των προλεταριακών αγώνων, αν δεν μας γέμιζε απόγνωση ο πολλαπλασιασμός των διακρατικών πολέμων, αν δεν μας βάραινε η δυσσιώπη σιωπή των παλαιστινίων κουήρ ατόμων και η απουσία αντεθνικής ανάλυσης και δραστηριότητας από την πλευρά των αλληλέγγυων, θα τολμούσαμε να αναφωνήσουμε: *Ανώμαλοι όλων των χωρών, ενωθείτε!*

III.

Σε στιγμές κρίσης, πόλεμοι και γενικευμένης ανασφάλειας, για όσες είναι τυχερές και έχουν τη δυνατότητα του αναστοχασμού, είναι ίσως δύσκολο να ανασύρουν γραμμές σκέψης που αναπτύχθηκαν σε αντίστοιχες περιστάσεις στο παρελθόν. Γραμμές σκέψης (γραμμές φυγής καλύτερα) που προσπάθησαν να ανατρέψουν τη βεβαιότητα των ερωτημάτων που έθετε η κυρίαρχη δημόσια σφαίρα και προσπάθησαν να αναπτύξουν μια ανταγωνιστική πράξη. Το αποτέλεσμα δεν ήταν πάντα το ίδιο. Υπήρξαν φορές που η ανταγωνιστική λογική έγινε μαζική δράση και επανάσταση και άλλες φορές που έμεινε ως γραπτό σε κείμενα συλλογικοτήτων και θεωρητικών ρευμάτων προορισμένα για το μέλλον.

Ο Μαρσέλ Στέτσελερ (Marcel Stoezler), στα δύο κείμενα που μεταφράσαμε στο τρίτο μέρος και τα οποία ολοκληρώνουν την παρούσα έκδοση, προσπαθεί να ανασυνθέσει τα θραύσματα της κομμουνιστικής παράδοσης που, ως συστατικά στοιχεία της διαλεκτικής του Διαφωτισμού, αντιστέκονται στη βαρβαρότητα. Ο Μαρσέλ Στέτσελερ είναι Senior Lecturer στο Πανεπιστήμιο του Μπάγκορ, στην Ουαλία. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την Κριτική Θεωρία αλλά και τη θεωρία και ιστορία του αντισημιτισμού. Το πρώτο του βιβλίο, *The State, the Nation and the Jews: Liberalism and the Antisemitism Dispute in Bismarck's Germany*, εκδόθηκε το 2008 και βασίζεται σε έναν συνδυασμό ιστορικής κοινωνιολογίας και κοινωνικής θεωρίας (Stoezler, 2008). Το 2014 επιμελήθηκε της έκδοσης του συλλογικού τόμου με τίτλο *Antisemitism and the Constitution of Sociology* (Stoezler, 2014), ενώ το πιο πρόσφατο βιβλίο του είναι ο συλλογικός τόμος *Critical Theory and the Critique of Antisemitism* (Stoezler, 2023). Το δοκίμιο *Κριτική Θεωρία και η Κριτική του Αντιιμπεριαλισμού (Critical Theory and the Critique of Anti-imperialism)*, μετάφραση του οποίου ακολουθεί, συμπεριλήφθηκε στον τρίτο τόμο του εγκυκλοπαιδικού συλλογικού έργου *The SAGE Handbook of Frankfurt School Critical Theory* (Stoezler, 2018), ενώ το κείμενο *Ο Καπιταλισμός των Ηλιθίων (The Capitalism of Fools)* δημοσιεύ-

τηκε στο τρίτο τόμο του περιοδικού μαρξιστικής αισθητικής κριτικής *Cured Quail*, το καλοκαίρι του 2024 (Stoetzler, 2024).

* * *

Το πρώτο κείμενο του Στέτσλερ που παρουσιάζουμε εδώ, *Κριτική Θεωρία και η Κριτική του Αντιιμπεριαλισμού*, καταπιάνεται με την έννοια του ιμπεριαλισμού στα κείμενα των κύριων συγγραφέων της Σχολής της Φρανκφούρτης. Ένα από τα βασικά επιχειρήματα που αναπτύσσονται μέσω αυτής της έρευνας είναι ότι ο ιμπεριαλισμός δεν αντιμετωπίστηκε από τη Σχολή της Φρανκφούρτης ως το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού, αλλά ως μια εγγενής διάστασή του. Το σημείο εστίασης είναι λοιπόν η καπιταλιστική σχέση και όχι η ιμπεριαλιστική επέκταση. Ο Στέτσλερ ξεκινάει με τη γενεαλογία του όρου ιμπεριαλισμός, εκκινώντας από τον Μαρξ και εξετάζοντας τις διάφορες χρήσεις και νοηματοδοτήσεις του στο πρώτο μισό του εικοστού αιώνα, πριν προχωρήσει στην επεξεργασία του όρου από τη Σχολή της Φρανκφούρτης.

Ο ιμπεριαλισμός δεν συναντάται ως κεντρική έννοια στα γραπτά των κύριων συγγραφέων της Σχολής της Φρανκφούρτης. Καθώς όμως στον ιμπεριαλισμό δεν αποδίδονται ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ο σαφής διαχωρισμός της Σχολής της Φρανκφούρτης με την πλειοψηφία της Αριστεράς ήταν πάνω στο ζήτημα του αντιιμπεριαλισμού. Ο λενινιστικός αντιιμπεριαλισμός στα μάτια της Κριτικής Θεωρίας νοήθηκε ως μια μη μαρξιστική έννοια.

Ωστόσο, το κείμενο του Στέτσλερ δεν είναι απλά μια βιβλιογραφική ανασκόπηση για την ανάδειξη ενός επιχειρήματος. Αντιθέτως, μέσω των γραπτών της Σχολής της Φρανκφούρτης ο συγγραφέας προχωράει σε μια επίθεση στην αντιιμπεριαλιστική ιδεολογία. Ο αντιιμπεριαλισμός ορίζει ένα λογοθετικό πλαίσιο εντός του οποίου ένα σύνολο εθνικιστικών αξιώσεων είναι πιο έγκυρο από κάποιο άλλο που το ανταγωνίζεται⁷. Τα παραδείγμα-

7. «Κανένα συντρόφι που είναι ενάντια στον μιλιταρισμό, τον πόλεμο και τον καπιταλισμό δεν πρέπει να στοιχίζεται πίσω από (ή δίπλα σε) πολεμοχαρή “αντι-ιμπεριαλιστικά” πανό με το σταλινο-μαοϊκό σύνθημα “να φέρουμε τον πόλεμο στα μετόπισθεν των δυτικών μητροπόλεων”, σύνθημα που αποσκοπεί στη διεθνοποίηση των αντιπρολεταριακών

τα του πολέμου στην Ουκρανία και στη Γάζα είναι χαρακτηριστικά. Η συζήτηση ποτέ δεν στρέφεται στα δύο σχέδια οικοδόμησης κράτους ή καπιταλιστικής ρύθμισης καθαυτά, σπανίως εξετάζεται το πού δημιουργούνται καλύτερες συνθήκες για χειραφετητικά κινήματα, τα οποία θα μπορούσαν τελικά να ξεπεράσουν τις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις. Αντίθετα, ο αντιιμπεριαλιστικός λόγος μεταχειρίζεται με όρους τακτικής ή φυσικοποίησης τον εθνικισμό «της περιφέρειας» και συχνά αποδέχεται όλα τα στοιχεία του, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που τοποθετούνται ρητά εναντίον της ανθρώπινης χειραφέτησης· επιπλέον, ο ιμπεριαλισμός αποϊστοριοποιείται πλήρως.

Για τον Στέτσελερ, ένα από τα σημεία που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η δυναμική του καπιταλισμού. Ισχυρίζεται ότι τόσο για τον Μαρξ όσο και για τη Σχολή της Φρανκφούρτης, ο ιμπεριαλισμός δεν είναι παρά μια δυναμική του καπιταλισμού, της μορφής-κράτος και της μορφής-έθνος. Συμπληρώνει αυτήν την ανάλυση με το επιχείρημα ότι η συνεισφορά του καπιταλισμού είναι αντιφατική, καθώς, ενώ επιφέρει αθλιότητα, εκμετάλλευση και θάνατο, ταυτόχρονα φέρει σπερματικά τη δυνατότητα της ανθρώπινη χειραφέτησης. Η αντιιμπεριαλιστική ιδεολογία λειτουργεί φετιχοποιητικά, αδυνατώντας να προσεγγίσει τη σχέση-κεφάλαιο ως μια πολυδιάστατη μα αδιαίρετη ενότητα, και απλά καταφέρεται εναντίον διαφορετικών πτυχών της. Το αποτέλεσμα είναι γνωστό. Η επικράτηση των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων συνοδεύεται πάντα με μια επαναφορά της καπιταλιστικής σχέσης.

* * *

δραστηριοτήτων της Χαμάς και ανάλογων αστικών, μιλιταριστικών σχηματισμών. [...] Αυτό στο οποίο αποσκοπούν όλες οι αστικές τάξεις του κόσμου (παλαιστινιακή, εβραϊκή, υεμένηκη, ελληνική κ.λπ.) είναι να εμποδιστεί πάση θυσία η ανάπτυξη ενός πραγματικού αντιπολεμικού κινήματος. Λειτουργώντας προς την ίδια κατεύθυνση, η αναρχοαριστερή πτέρυγα του αστισμού μάλιστα δεν διστάζει να αλλοιώσει ακόμα και την έννοια του διεθνισμού, όταν καλεί σε διεθνή στήριξη των ένοπλων επιχειρήσεων που κάποιες από αυτές τις αστικές τάξεις διεξάγουν ενάντια στον “ιμπεριαλισμό”» (Συνέλευση ενάντια στη Βιοεξουσία & την Κλεισούρα, 2024).

Το δεύτερο κείμενο, *Ο Καπιταλισμός των Ηλιθίων*, ίσως ξενίσει την αναγνώστρια στην πρώτη ανάγνωση. Είναι ένα γραπτό πειραματικό, έχοντας πιο πολύ τη μορφή έργου cut-up παρά παραδοσιακού κειμένου ανάλυσης. Τα επιχειρήματα ακολουθούν μια μη-γραμμική πορεία και ξετυλίγονται όπως ξετυλίγεται η ίδια η διαλεκτική του Διαφωτισμού στο σήμερα. Ο Στέτσελ με ένα αναστοχαστικό πνεύμα αναλύει κριτικά την κατάρρευση της νεοφιλελεύθερης διαχείρισης, χωρίς όμως να χαρίζεται και στους ολοκληρωτισμούς και τα αυταρχικά καθεστώτα που τείνουν να τη διαδεχθούν σε παγκόσμια κλίμακα. Στον πυρήνα της κριτικής του τοποθετεί την κατηγορία του έθνους, η οποία αναβιώνει στα χείλη των λαϊκιστών φασιστών αλλά επανεγγράφεται και στο εσωτερικό των κινημάτων που επιδιώκουν να τους εναντιωθούν μέσα από τη λογική των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων. Υπό αυτό το πρίσμα προσεγγίζει και τις σφαγές σε Ισραήλ-Παλαιστίνη, παραμένοντας, ωστόσο, απαισιόδοξος για τη δυνατότητα υπέρβασης της κατηγορίας του λαού προς μια πιο απελευθερωτική κοινότητα και προς μια λογική κατάργησης των διαχωρισμών.

Το σχήμα όμως του Στέτσελ δεν είναι κλειστό. Η απαισιοδοξία του, σε μια εποχή όπου το χειραφετητικό όραμα υποχωρεί μπροστά στις πολεμικές ιαχές της βαρβαρότητας, αντιστέκεται στην απελπισία όσο το πνεύμα του Διαφωτισμού, μέσα από τον ανταρτοπόλεμο που διεξάγει, καταφέρνει να κρατάει ανοιχτό το ενδεχόμενο της υπέρβασης του υπάρχοντος. Αυτός με έναν τρόπο είναι και ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στα δύο κείμενα που παρουσιάζονται στην παρούσα συλλογή.

Ένα ακόμα σημείο το οποίο μπαίνει κεντρικά στην ανάλυση του κειμένου, είναι ότι εντός του καπιταλισμού, οι μορφές κυριαρχίας μπορούν να καταπολεμηθούν μόνο στη μορφή στην οποία υπάρχουν σήμερα, δηλαδή την καπιταλιστική και όχι σε κάποια άλλη «καθαρή» μορφή. Το επιχειρήμα αυτό προχωράει περαιτέρω, εξετάζοντας τη σχέση φυλής-κουλτούρας και τη μεταβλητότητα αυτής. Στη συνέχεια, το επιχειρήμα ξετυλίγεται, πιάνοντας τα ζητήματα του νόμου και του εθνικισμού και φτάνει σχολιάζο-

ντας τη συνθήκη γύρω από την Παλαιστίνη και τη μαζική σφαγή στη Γάζα.

Ο Στέτσλερ κλείνει το κείμενό του με μια απαισιόδοξη, ίσως και μελαγχολική στάση. Είναι δύσκολο να δούμε ένα πλαίσιο σε αυτήν τη συγκυρία μέσα στο οποίο να αναδύεται ένας χειραφετητικός ορίζοντας. Πόλωση φαίνεται να υπάρχει μόνο στο γεωπολιτικό επίπεδο, εκεί όπου τα διάφορα μπλοκ εξουσίας συγκροτούνται έτοιμα για την τελική αναμέτρηση. Η σημερινή κατάσταση στασιμοπληθωρισμού και τα όρια που συναντάει η συσσώρευση κεφαλαίου δεν θα διαρκέσει για πάντα. Το κεφάλαιο μπορεί να υπάρχει μόνο ως κίνηση, ως αυτοαξιοποιούμενη αξία. Κάθε όριο μετατρέπεται σε φραγμό που με κάποιον τρόπο θα πρέπει να ξεπεραστεί. Ακόμα και με μια αποκαλυπτικού χαρακτήρα πολεμική σύγκρουση. Ένα τέτοιο σενάριο ίσως φαντάζει ότι περιέχει μια δυνατότητα ξεπεράσματος αυτού του κόσμου. Η «Αποκάλυψη» είναι ούτως ή άλλως συστατικό κομμάτι κάθε μεσσιανικού οράματος και, σύμφωνα με τον ποιητή, είναι και οι βάρβαροι «μια κάποια λύση». Ο κομμουνισμός όμως αποτελεί μια ρήξη με το παρελθόν γιατί είναι μια ρήξη με το μεσσιανικό όραμα και, ως τέτοιος, δεν εμπεριέχεται σε κανένα σχέδιο εθνικής ολοκλήρωσης.

* * *

Κατά τη διάρκεια του Μαρτίου του 2025 και μετά από μια σύντομη ανάπαυλα των εχθροπραξιών και την ανταλλαγή ενός μέρους των ομήρων, το ισραηλινό κράτος επανεκκίνησε τους βομβαρδισμούς στη Γάζα, εξαπολύοντας ένα νέο κύμα δολοφονικών επιθέσεων, σηματοδοτώντας την αποτυχία των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων. Όμως, αυτό φαίνεται να συμβαίνει ενώ ο ισραηλινός στρατός αντιμετωπίζει μια μεγάλης κλίμακας κρίση νομιμοποίησης, καθώς βρίσκεται αντιμέτωπος με το μεγαλύτερο κύμα άρνησης στράτευσης εδώ και δεκαετίες. Σύμφωνα με άρθρο στο 972mag, πάνω από εκατό χιλιάδες Ισραηλινοί φαίνεται να μην έχουν παρουσιαστεί στον στρατό (972 Magazine, 2025). Ταυτόχρονα, τη στιγμή που ολοκληρωνόταν αυτός ο πρόλογος πληροφορηθήκαμε ότι για τουλάχιστον δύο συνεχόμενες ημέρες

διοργανώθηκαν πορείες στην Μπέιτ Λαχία (Beit Lahiya), πόλη στον βορρά της Λωρίδα της Γάζας που υπήρξε το επίκεντρο ισχυρών βομβαρδισμών του IDF, με τη συμμετοχή εκατοντάδων Παλαιστινίων που διαδήλωσαν ενάντια στη Χαμάς και ενάντια στη συνέχιση του πολέμου. Το συγκεντρωμένο πλήθος φώναξε συνθήματα «να φύγει η Χαμάς!», «η Χαμάς είναι τρομοκρατία!» και «θέλουμε να ζήσουμε ελεύθερα!» προτού συναντήσει τη βίαιη καταστολή από τις δυνάμεις ασφαλείας της Χαμάς (Abuheweila et al., 2025, και Bashir et al. 2025). Τέτοιες ανοικτές μορφές αμφισβήτησης της Χαμάς είχαν χρόνια να εκδηλωθούν δημόσια. Παράλληλα, γενική απεργία ενάντια στη συνέχιση του πολέμου διοργανώθηκε στη Δυτική Όχθη και στην Ανατολική Ιερουσαλήμ με μεγάλη συμμετοχή (AFP, 2025).

Διατηρούμε κάθε επιφυλακτικότητα καθώς δεν γνωρίζουμε την ταξική σύνθεση των συμμετεχόντων σε αυτές τις διαδηλώσεις. Επιπλέον, είναι εμφανές ότι αυτές οι κινητοποιήσεις χαιρούν της υποστήριξης της Φατάχ, που αν και κοσμική, σοσιαλιστική οργάνωση, παραμένει εγγεγραμμένη στον παλαιστινιακό αντιιμπεριαλισμό και συμμετέχει στην Παλαιστινιακή Αρχή που διαχειρίζεται την τύχη του παλαιστινιακού προλεταριάτου στη Δυτική Όχθη. Τέτοιες διαμαρτυρίες δεν παρέχουν μια αισιόδοξη προοπτική υπέρβασης της πρόσδεσης του παλαιστινιακού προλεταριάτου στην αστική πολιτική των διαχειριστών του. Αρκούν, ωστόσο, για να καταδείξουν ότι η παλαιστινιακή κοινωνία δεν είναι μονολιθική και ότι ενωμένη παλαιστινιακή αντίσταση υπάρχει μόνο στη φαντασία των άκριτων υπερασπιστών του παλαιστινιακού εθνικισμού. Μένει να αποδειχθεί αν οι ρωγμές αυτές θα εκλάβουν ένα διεθνιστικό χαρακτήρα και αν μέσα από τα συντρίμια της Γάζας προκύψει μια αντεθνική ανυπακοή.

Οι διαφεντευτές αυτού του κόσμου μαλώνουν με τους επίδοξους διαδόχους τους για το ποιοι βρίσκονται «με τη σωστή πλευρά της ιστορίας». Τα αστικά καθεστώτα παίρνουν το μέρος του Δυτικού κόσμου, της Ουκρανίας, του Ισραήλ: οι αντιιμπεριαλιστές πολέμοί τους μπορεί να δυσκολεύονται κάπως με την περίπτωση της Συρίας και τη Ρωσία, αλλά τάσσονται ανεπι-

φύλακτα στο πλευρό του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Παλαιστινίων. Αμφότεροι σπεύδουν να αποκαθαίρουν μια όψη του παρόντος ως «σωστή», να καθαγιάζουν μια πλευρά της ιστορίας ως «καλή». Όμως, όπως γνώριζε ήδη από το 1847 ο Μαρξ, όταν επιτιμούσε τους αστούς οικονομολόγους —και τον Προυντόν— ότι αποζητούσαν να διαχωρίσουν τα θετικά στοιχεία της φεουδαρχίας από τα αρνητικά, η κακή πλευρά της ιστορίας «επιβάλλεται πάνω στην καλή» (Μαρξ, 1945, σελ. 118). Όπως σε μια λωρίδα του Möbius η μία επιφάνεια ολισθαίνει στην ανάστροφή της, έτσι και κάθε έννοια μετατρέπεται στο αντίθετό της: όσο πιο επίμονα υπερασπιζόμαστε τη σωστή πλευρά της ιστορίας, τόσο πιο εύκολα βρισκόμαστε ξαφνικά στην ανάποδη όψη της. Η αντίσταση στη βαρβαρότητα γίνεται μια νέα βαρβαρότητα. Πόσο μάλλον σήμερα, όπου η ταινία του Möbius που αποκαλούμε κοινωνική πραγματικότητα μοιάζει να έχει μόνο μια ενιαία, τραχιά επιφάνεια. Εφόσον άπαντες εξυμνούν την καλή πλευρά της ιστορίας, απέμεινε σε εμάς το έργο της χαρτογράφησης της σκοτεινής πλευράς της. Δεν αποστρέφουμε το βλέμμα από αυτό που έχει χαρακτηριστεί λαθεμένο, ενδιατρίβουμε στο αρνητικό. Αν ευνοούμε έναν τρόπο ανάγνωσης των μεταφράσεων που ακολουθούν, προτείνουμε τούτον: να διαβαστούν ως κείμενα για την κακή πλευρά της ιστορίας.